

“Ja, nee, misschien”

1

Lily Baas & Lisanne Bruntink
411561 404565

Academie Mens en Maatschappij
Hogeschool Saxion – Enschede

Titelpagina

Bachelorrapport relatiedesk Stimenz Apeldoorn

Lily Baas 411561

Lisanne Bruntink 404565

EMM4VD

Sociaal Pedagogische Hulpverlening

Docent: Sanne van den Heuvel

Toetscode: T.AMM.37554

Academie Mens en Maatschappij

Hogeschool Saxion te Enschede

Enschede, februari 2018

Voorwoord

Dit bachelorrappport is geschreven door Lily Baas en Lisanne Bruntink. Het bachelorrappport is geschreven in het kader van het afronden van de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening aan het Saxion in Enschede in opdracht van Stimenz. Het onderzoek richt zich op de preventie van scheidingsproblematiek.

Samenvatting

In 2016 werd vastgesteld dat er ruim 33.000 echtscheidingen waren in Nederland. Hierin zijn de mensen die uit elkaar gaan, zonder dat zij getrouwd waren, niet meegenomen. Het aantal scheidingen in de praktijk zal dus een stuk hoger liggen, maar hier zijn geen officiële cijfers van. Het beëindigen van een relatie of huwelijk heeft veel nadelige gevolgen voor partners en eventuele kinderen. Voor partners/ouders zorgt dit vaak voor een achteruitgang van koopkracht en het leidt tot negatieve gevolgen op sociaal-emotioneel gebied. Bij kinderen kan een scheiding leiden tot verstoring in het hechtingsproces, in het extreemste geval kan het leiden tot ouderverstoting. Stimenz Apeldoorn is 28 augustus 2017 gestart met een pilot: “De Relatiedesk”. De Relatiedesk richt zich op preventie van relatieproblemen, scheidingen en vechtscheidingen. Partners en ouders kunnen bij de Relatiedesk terecht wanneer zij vragen hebben over: Een relatie goed beginnen, een relatie goed houden en een relatie zo goed mogelijk eindigen. De Relatiedesk is zo opgezet dat partners een kosteloos adviesgesprek kunnen krijgen. Om deze pilot verder te ontwikkelen is er een kleinschalig, kwalitatief inventariserend onderzoek gedaan. Bij dit onderzoek is het huidige aanbod betreft preventie van scheidingsproblematiek in kaart gebracht. Er zijn diepte-interviews gehouden met professionals, die werken met een interventie, methode of vorm van laagdrempelige dienstverlening die te maken hebben met deze problematiek. Er zijn in totaal zestien organisaties geïnterviewd, dit waren vijftien welzijnsorganisaties en één gemeente. Op de lange termijn kan de Relatiedesk van Stimenz worden door ontwikkeld en geoptimaliseerd, hierdoor kan de doelgroep op maat worden geholpen.

Uit de resultaten is gebleken dat het merendeel van de professionals op een preventieve manier wil werken, maar dat dit nog niet altijd haalbaar is. Dit komt doordat de mensen niet goed op de hoogte zijn van het aanbod en hierdoor pas hulp gaan zoeken wanneer zij al verder in het proces van scheiden zijn. Ook kan er worden geconcludeerd dat er weinig resultaten bekend zijn, dit is met name het geval bij laagdrempelige vormen van dienstverlening. De reden hiervoor is dat deze vormen heel laagdrempelig en vrijblijvend zijn opgezet. Soms komen mensen maar één keer op gesprek en is het lastig vast te stellen welke invloed dit gesprek heeft gehad op de verdere verloop van het scheidingsproces. Ten derde is gebleken dat een groot deel van het aanbod, zoals wetenschappelijk onderbouwde methodes en interventies, gericht is op hulp voor kinderen of hulp voor partners met betrekking tot een veranderende ouderrol. Tot slot blijkt dat zowel de professionals als de deelnemers positief zijn over de methodes, interventies en vormen van laagdrempelige dienstverlening op het gebied van preventie van scheidingsproblematiek.

Naar aanleiding van de conclusies worden er aanbevelingen gegeven, die Stimenz kan inzetten voor het optimaliseren van de Relatiedesk. Mensen moeten beter op de hoogte worden gehouden van het aanbod. Daarnaast moet er specifiek gericht worden op de partners. Ook kunnen er samenwerkingsverbanden ontstaan tussen de organisaties, die werken met een aanbod ter preventie van scheidingsproblematiek.

Tot slot wordt in het laatste hoofdstuk ingegaan op de discussie. In deze discussie worden er vanuit verschillende perspectieven gekeken naar wie er verantwoordelijk is voor de preventieve aanpak betreft scheidingsproblematiek. Ligt deze verantwoordelijkheid bij de persoon zelf, moet het onderwerp al naar voren komen in het onderwijs of is het de verantwoordelijkheid van de overheid en moet dit dan lokaal worden uitgevoerd door de gemeentes.

Inhoudsopgave

Titelpagina	2
Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
Hoofdstuk 1 Aanleiding	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Aanleiding.....	7
1.2 Doelstelling.....	8
1.3 Hoofd- en deelvragen.....	9
1.5 Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	10
2.1 Literatuuronderzoek.....	10
2.2 Scheidingsproblematiek	10
2.3 Instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek.....	12
2.3.1 Methodieken	14
2.3.2 Interventies	14
2.3.3 Laagdrempelige vormen van dienstverlening	15
2.4 Relatiedesk en missie van Stimenz.....	16
2.4.1 Relatiedesk	16
2.4.2 De missie	17
Hoofdstuk 3: Methode van onderzoek	19
3.1 Type onderzoek	19
3.2 Onderzoekspopulatie en steekproef.....	19
3.3 instrumenten	20
3.4 Procedure	20
3.5 Methode voor analyseren	21
3.6 Betrouwbaarheid.....	21
3.7 Interne en externe geldigheid	22
3.8. Ethische overwegingen	22
Hoofdstuk 4 Resultaten.....	24
4.1 Respons	24
4.2 Kort verloop onderzoek.....	24
4.3 Resultaten per deelvraag	24
4.3.1 Keuze voor het instrument en doel van het instrument.....	24
4.3.2 Resultaten van het instrument.....	25
4.3.3 Bevindingen van de professionals.....	26

4.4 Overige resultaten.....	27
4.4.1 Bevindingen van de cliënten	27
4.4.2 Verbeterpunten van het instrument	28
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	29
5.1 Conclusie praktische deelvraag 1: Het ingezette instrument en het doel van het instrument ..	29
5.2 Conclusie praktische deelvraag 2: Resultaten van het instrument.....	29
5.3 Conclusie praktische deelvraag 3: Bevinden van de professionals	30
5.4 Conclusie praktische deelvraag 4: Bevindingen van de cliënten	31
5.5 Conclusies praktische deelvraag 5: Verbeterpunten	31
5.6 Conclusie onderzoeksvraag: Meest effectieve instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek	32
5.7 Aanbevelingen.....	33
5.8 Sterkte en zwakte analyse	34
5.8.1 Sterktes.....	34
5.8.2 Zwaktes.....	35
5.9 Discussie	36
5.9.1 Micro	36
5.9.2 Meso.....	36
5.9.3 Macro	37
Literatuurlijst	38
Bijlage A: Planning	43
Bijlage B: Opgestelde mail.....	44
Bijlage C: Herinneringsmail	44
Bijlage D: Interviewvragen	45
Bijlage E: Overeenkomst	46
Bijlage F: Evaluatielijst.....	48
Bijlage G: Labelschema.....	49
Bijlage H: Geïnterviewde organisaties	58

Hoofdstuk 1 Aanleiding

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de aanleiding, motivatie en de verantwoording van dit onderzoek beschreven en onderbouwd. Daarnaast wordt het projectkader afgebakend en verantwoordt. Ook wordt in dit hoofdstuk de doelstelling en de hoofdvraag en deelvragen beschreven. Ten slotte wordt de leeswijzer weergegeven.

1.2 Aanleiding

Onder scheidingsproblematiek vallen de volgende problematieken: Het omvat zowel de relatieconflicten, echtscheidingen en vechtscheidingen. Daarbij kunnen kinderen in het spel zijn, maar betreft het ook partners zonder kinderen. Relatieconflicten treden vaak op wanneer er geen emotionele verbinding meer is tussen partners. Wanneer partners dan denken over scheiden kan het effectief zijn om eerst bijvoorbeeld in relatietherapie te gaan. Dit kan helpen bij het maken van weloverwogen beslissingen om samen door te gaan, of om een scheiding door te zetten (Spruijt & Kormos, 2014). Volgens Lange (2006) is het wenselijk om eerst een relatie proberen te redden. Hij geeft aan dat er verschillende opties zijn voor partners met scheidingsproblematiek. Zo kan er bijvoorbeeld gekozen worden om tijdelijk uit elkaar te gaan om zo alsnog te werken aan de relatie.

Het opzetten van een effectief aanbod ter preventie van scheidingsproblematiek is erg belangrijk. Volgens Spruijt (2011) is preventie de enige manier om de situatie tussen de ouders, die gaan scheiden, en dus de situatie voor de kinderen te verbeteren. Heftige ruzies tussen de ouders vormt de belangrijkste risicofactor voor scheidingskinderen, het kan leiden tot oudervervreemding of ouderverstoting. Het beheersen van deze ouderlijke ruzies zowel voor, tijdens en na de scheiding komt ten goede aan kinderen en ouders. Dit zou dan ook de belangrijkste doelstelling moeten zijn voor preventie en curatie. Helaas is het in veel gevallen te laat om deze ruzies te voorkomen. Er zijn daarom noodgedwongen verschillende mogelijkheden te proberen om de problemen van kinderen met ouders, die in een vechtscheiding zitten, te verbeteren. Een goede mogelijkheid is om een ouderschapplan op te stellen.

De Nederlandse gemeenten hebben sinds 2014 een rol gekregen bij de preventie van scheidingsproblematiek. Staatssecretarissen Fred Teeven en Martin van Rijn zijn in maart 2014 gestart met pilots waarin de organisatie van preventief hulpaanbod bij scheiding door gemeenten centraal staan (Gemeentenu, 2014). Volgens ChristenUnie raadslid Ron van der Spoel begint het terugdringen van het aantal vechtscheidingen met preventie. De ChristenUnie benoemt dat het belangrijk is dat echtparen, waarbij de spanning hoog oploopt, terug moeten kunnen vallen op een laagdrempelige vorm van relatieliep (AD, 2016). Het doel van de preventie van scheidingsproblematiek is het voorkomen van scheidingen en/of de kwaliteit van het huwelijk verbeteren. Wanneer er besloten wordt toch van elkaar te scheiden kan deze scheidingpreventie zorgen voor een betere afwikkeling (Spruijt & Kormos, 2014).

CBS Statline (2017) stelt dat er in 2016 in Nederland 65.249 huwelijken werden gesloten. In datzelfde jaar waren er volgens CBS Statline (2017) in totaal 33.141 echtscheidingen. Vergeleken met 2015 was er een daling van 1.091 echtscheidingen, het aantal echtscheidingen in 2015 was 34.232. Het aantal echtscheidingen mag dan afnemen, toch blijft het aantal vechtscheidingen fors groeien in Nederland.

Het beëindigen van een relatie of huwelijk heeft veel nadelige gevolgen voor de partners op verschillende gebieden. Op financieel gebied zijn deze gevolgen goed zichtbaar. Een scheiding, verbreking van een relatie bij samenwonen, leidt tot een achteruitgang van de koopkracht voor zowel mannen als vrouwen (Bouman, 2004). Ook op sociaal emotioneel gebied zijn er negatieve gevolgen te zien. Het onderzoek "Kinship Panel Study" (Mandemakers, 2016) laat zien dat mannen

en vrouwen na de scheiding hun welbevinden lager rapporteren dan voor de scheiding, dit geldt met name voor moeders met jonge kinderen. In dit onderzoek werd het welbevinden gemeten met de Mental Health Inventory schaal.

Een echtscheiding heeft niet alleen grote gevolgen voor de partners, maar ook voor eventuele kinderen. Volgens NJi (2017) heeft een echtscheiding ingrijpende gevolgen binnen alle levensfasen van het kind. Zo loopt het kind bijvoorbeeld vooral in de eerste twee jaren risico in het hechtingsproces en is er sprake van verlieservaring. Op latere leeftijd, van veertien tot zeventien jaar, speelt het gevoel van schaamte en versterkte onzekerheid een grote rol. Een preventieve benadering zal zorgen voor beperking van de grote gevolgen voor zowel de kinderen als de partners zelf.

Daarnaast gaan rechters gaan zich intensiever bemoeien met vechtscheidingen, om zo bijkomende problematiek tegen te gaan. Volgens het artikel: “Rechter pak vechtscheidingen aan” van de NOS (2016) zal dit gebeuren zodat zaken rondom een vechtscheiding sneller afgehandeld kunnen worden. Dit moet ervoor zorgen dat de kinderen minder vaak en minder lang het slachtoffer zijn van een vechtscheiding. Vanaf 2017 wordt er bij elke echtscheiding één rechter aangewezen, die zich buigt over alle conflicten die gaande zijn. Dit wordt in gang gezet ter preventie van een vechtscheiding. Deze rechter wordt de ‘regierechter’ genoemd en is de spil in het web van het netwerk tussen de ouders, de kinderen en eventuele hulpverleners. De regierechter houdt tijdens het scheidingsproces in de gaten of alles goed gaat.

Stimenz is een organisatie voor sociaal werk in Apeldoorn en in de Veluwe. Stimenz Apeldoorn is vanaf 28 augustus 2017 gestart met een pilot genaamd ‘de Relatiedesk’. Deze pilot wordt gezien als een laagdrempelige vorm van relatiehulp (Stimenz 2017). De Relatiedesk is een initiatief van Stimenz en de Apeldoornse Mediators. Het is het startpunt voor preventie van relatieproblemen, scheidingen en vechtscheidingen. Inwoners uit Apeldoorn en de Veluwe, met vragen over deze onderwerpen, kunnen kosteloos een adviesgesprek krijgen. De pilot van de Relatiedesk verloopt naar tevredenheid, er zijn genoeg middelen en professionals om de huidige vraag te beantwoorden. Toch wil de Relatiedesk van Stimenz zich door ontwikkelen. Stimenz vraagt zich af hoe de Relatiedesk zich kan verhouden en aansluiten tot het huidige aanbod binnen Nederland. Stimenz wil haar dienstverleningsaanbod uitbreiden en verbeteren. Op dit moment heeft Stimenz te weinig kennis om deze optimalisering te realiseren. In het kader van het optimaliseren en door ontwikkelen van de Relatiedesk wordt dit onderzoek gestart. Met dit onderzoek wordt in beeld gebracht wat het aanbod op gebied van preventie van scheidingsproblematiek binnen Nederland is. Dit wordt gedaan door kwalitatieve interviews naar de meest effectieve instrumenten op het gebied van deze preventieve aanpak. Onder deze instrumenten worden interventies, methodes en laagdrempelige dienstverlening op het gebied van preventie van scheidingsproblematiek bedoeld. Aan de hand van dit onderzoek kan de Relatiedesk van Stimenz effectieve instrumenten uitkiezen, die het huidige aanbod uitbreidt, verbeterd en die past bij haar doelgroep. Hierdoor zal het doel worden bereikt om de Relatiedesk te optimaliseren en door ontwikkelen.

1.2 Doelstelling

Korte termijn doelstelling

Het doel op korte termijn is het in kaart brengen van de meest effectieve instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek.

Lange termijn doelstelling

Het doel op lange termijn is het optimaliseren en door ontwikkelen van de Relatiedesk van Stimenz, zodat de doelgroep van de Relatiedesk op maat geholpen kan worden.

1.3 Hoofd- en deelvragen

Hoofdvraag

Wat zijn de meest effectieve instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek, die ingezet kunnen worden bij de Relatiedesk en aansluiten bij de missie van Stimenz?

Deelvragen

Theoretische deelvragen

- Wat is scheidingsproblematiek en wat is de invloed hiervan op persoonlijk, sociaal en financieel gebied?
- Wat zijn de effectieve instrumenten, die worden ingezet ter preventie van scheidingsproblematiek?
- Wat houdt de Relatiedesk in en hoe sluit dit aan bij de missie van Stimenz?

Praktische deelvragen

- Waarom is er gekozen voor het instrument en wat is het doel van het instrument?
- Wat zijn de resultaten van het instrument?
- Wat zijn de bevindingen van de professionals, die werken met het instrument?

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 worden de aanleiding, doel en vraagstelling van het onderzoek beschreven en onderbouwd.

In hoofdstuk 2 wordt het theoretisch kader toegelicht. Hierbij wordt er verwezen naar relevante literatuur. Daarnaast worden de kernbegrippen gedefinieerd.

In hoofdstuk 3 wordt de methode van het onderzoek weergegeven. In dit hoofdstuk wordt beschreven om welk type onderzoek het gaat. Daarnaast wordt toegelicht welke methode gebruikt is om de resultaten te analyseren. Verder worden de onderzoeksomvang, validiteit, betrouwbaarheid en ethische overwegingen beschreven.

In hoofdstuk 4 staan de verwerkte resultaten van het onderzoek.

In hoofdstuk 5 wordt de conclusie van het onderzoek uitgezet. Hierbij wordt er een koppeling gemaakt met de hoofdvraag, de theoretische en praktische deelvragen. Op basis van de conclusie worden de aanbevelingen voor Stimenz Apeldoorn gegeven. Ten slotte wordt er een sterke en zwakte analyse van het onderzoek beschreven.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt het theoretisch kader weergegeven door middel van het antwoord geven op de theoretische deelvragen. Het theoretisch kader is afgebakend door verschillende relevante bronnen te gebruiken.

2.1 Literatuuronderzoek

Voordat het praktijkgedeelte van het onderzoek is gestart is er literatuuronderzoek gedaan. Onderzoekers stellen zich door middel van literatuuronderzoek zo goed mogelijk op de hoogte van wat er bekend is over het onderwerp dat zij willen onderzoeken (Boeije, Scheepers & Tobi, 2009).

2.2 Scheidingsproblematiek

In deze paragraaf wordt er antwoord gegeven op de eerste theoretische deelvraag: “Wat is scheidingsproblematiek en wat is de invloed hiervan op persoonlijk, sociaal en financieel gebied?”

Simons (2017) beschrijft dat een voorwaarde om te scheiden van je echtgenoot een huwelijk ‘duurzaam ontwricht’ moet zijn. Een duurzame ontwrichting houdt in dat de voorzetting ervan als ondragelijk wordt ervaren en er geen uitzicht op herstel bestaat in het desbetreffende huwelijk.

In Nederland zijn er vier verschillende scheidingsvormen. Rijksoverheid (2017) stelt dat de eerste vorm de echtscheiding is. Het huwelijk wordt beëindigd, waarbij alle juridische banden tussen de voormalige partners worden verbroken. De tweede vorm is de scheiding van tafel en bed. Bij deze vorm zijn de partners uit elkaar, maar blijven zij voor de wet getrouwd. De juridische banden tussen de partners blijven bestaan. De derde vorm betreft de ontbinding van het huwelijk na de scheiding van tafel en bed. De juridische banden worden verbroken en het huwelijk wordt hiermee beëindigd. Naast deze drie vormen bestaat er nog een vierde officieuze vorm: De scheiding van partners, die ongehuwd samenwonen. Voor ongehuwde samenwonenden, die willen gaan scheiden, gelden er over het algemeen geen bijzondere wettelijke regels (Scheidingsinformatie, 2017). Wanneer er een samenlevingscontract is opgesteld gelden de regels die hierin zijn opgenomen, dit gaat dan bijvoorbeeld om de afspraken omtrent gemeenschappelijke bezittingen en de verdeling van de pensioenrechten.

Alle vier de scheidingsvormen kunnen resulteren in een vechtscheiding. Bij vechtscheidingen is altijd sprake van voortdurende escalerende conflicten. Gebleken is dat de zwakste partij bij een scheiding de kinderen zijn. Tijdens een scheidingsproces is er minder aandacht voor de opvoeding van de kinderen. Daarbij staat de ouder- kindrelatie onder druk. (Lawick & Visser, 2014). Dit is één van de vele redenen waarom preventie van scheidingsproblematiek zo belangrijk is. De gevolgen zijn op de korte en lange termijn erg groot voor de kinderen. Daarnaast is preventie belangrijk omdat scheidingsproblematiek invloed heeft op verschillende gebieden. Zowel op persoonlijk, sociaal en financieel gebied.

Persoonlijk gebied

Het onderzoek van de Nederlands Kinship Panel Study (2016) heeft gekeken naar het welbevinden van mannen en vrouwen voor en na de scheiding. Het welbevinden is gemeten met de Mental Health Inventory schaal (MHI-5). Het onderzoek wijst uit dat zowel mannen als vrouwen, die gaan scheiden hun welbevinden met één punt lager rapporteren dan hun welbevinden voor de beslissing om te gaan scheiden. Ook rapporteren mannen en vrouwen hun welbevinden met een half punt lager na de scheiding in vergelijking met voor de scheiding. Wanneer de ex-partners samen kinderen hebben is het welvinden van de moeders nog lager. Voor de groep moeders, met kinderen tussen de nul en

zes jaar oud, is het welbevinden het laagst, hun welbevinden daalt met twee punten. Bij een goed geestelijk welbevinden kan iemand voor zichzelf zorgen, omgaan met stress en is diegene betrokken bij de gemeenschap en productie. Een slechter welbevinden beïnvloedt de kwaliteit van leven (Bruijn, de., 2013). Een preventief aanbod op gebied van scheidingsproblematiek moet ervoor gaan zorgen dat het welbevinden van mensen niet zover daalt na het doorzetten van een scheiding. Het doel van een preventief aanbod is het voorkomen van een scheiding en de huwelijkskwaliteit verbeteren. Wanneer er toch gekozen wordt om te scheiden kan de preventieve hulp zorgen voor een betere afwikkeling van het huwelijk (Spruijt & Kormos, 2014).

Sociaal gebied

Volgens Lawick & Visser (2014) is sociale steun vanuit het netwerk een belangrijke factor die helpt bij stressvolle situaties zoals een (v)echtscheiding. Bekend is dat het sociale netwerk een belangrijke invloed heeft op de besluitvormingen van partners die uit elkaar gaan. Het netwerk kan zowel bijdragen als tegenwerken aan beslissingsvorming van partners. De opvattingen van het sociale netwerk kunnen van grote invloed zijn op het manier waarop partners uit elkaar gaan. Het sociale netwerk kan een negatief effect hebben op de aanpassing van de partners na de scheiding wanneer het netwerk de twee partijen van elkaar te verwijderen door bijvoorbeeld de andere partner zwart te maken. Hierdoor is het voor de gescheiden ouders moeilijk om tot verzoening of tot onderhandeling te komen.

Een ander grote factor die van invloed kan zijn op de beslissingen die door partners gemaakt wordt zijn kinderen. Volgens Lawick & Visser (2014) zien professionals in de praktijk vaak dat ouders aan het strijden zijn voor het belang van de kinderen. Vaak zijn beide ouders ervan overtuigd dat zij de beste opvoed ouder zijn. En dat het de taak is om op te komen voor de belangen van het kind. Tijdens vechtscheidingen zie je echter regelmatig dat de belangen van de kinderen ondergesneeuwd worden door de strijd die tussen beide ouders gevoerd wordt. Tijdens het scheidingsproces kunnen kinderen te maken krijgen met depressie en angst. 25% van de kinderen blijft kwetsbaar voor symptomen in de zes jaar na de scheiding. De overige 75% vertonen minder symptomen (Alba-Fisch, 2013). Cashmore & Parkinson (2011) hebben onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouders die een vechtscheiding doorgaan en jonge kinderen hebben. Uit dit onderzoek blijkt dat er vaak ruzie en strijd ontstaat als het over de regeling met de kinderen gaat. Hierbij denkend aan de veiligheid van het kind en het welzijn wanneer het bij de andere ouder is. Ook blijkt dat vaders de kinderen vaak alleen maar overdag mogen zien. Vaak is in de afspraken wel opgenomen dat de kinderen op latere leeftijd mogen blijven overnachten bij de vader. De meest voorkomende reden van bezorgdheid die in het onderzoek wordt aangetoond is het niet capabel zijn van een ouder. In het extreemste geval kan dit leiden tot oudervervreemding of ouderverstoting ofwel PAS, afkorting van Parental Alienation Syndrome. Lawick en Visser (2014) beschrijven dat de vechtscheidende ouders zich hierbij vervreemden van de andere ouder waarmee zij wel samen kinderen hebben gekregen. Zij verstoten de andere ouder en demoniseren deze ouder. Het kind kopieert dat gedrag van de ouder vanuit een overlevingsmechanisme. Bij PAS zijn twee componenten van belang (Kind en echtscheiding, 2017). De ene ouder beïnvloedt het kind bewust of onbewust zodanig dat de band met de andere ouder verbroken wordt. En het kind gaat hierdoor zelf geloven dat de andere ouder slecht is.

Voor kinderen is het belangrijk dat er een coherent verhaal wordt verteld. Tijdens een scheiding is het veelal lastig voor de kinderen om te begrijpen wat er aan de hand is, en waarom de ouders van elkaar gaan scheiden. Wanneer er geen eenduidig verhaal aan de kinderen wordt verteld kan dit zorgen voor innerlijke onrust. Het kan zorgen voor verstoring in de identiteitsontwikkeling. Volgens Spruijt (2011) is preventie de enige manier om situaties tussen ouders, en dus de situatie voor

kinderen te verbeteren. Uit het onderzoek van van der Valk (2013) is gebleken dat kinderen die aan een preventief programma hebben deelgenomen minder gedragsproblemen vertonen, tijdens en na de scheiding van ouders. Daarbij geven de kinderen aan dat de relatie met de vader is verbeterd. Dit toont aan hoe belangrijk het inzetten van een preventief aanbod op gebied van scheidingsproblematiek voor zowel de kinderen als de partners is.

Financieel gebied

In het onderzoek van de CBS (Bouman, 2005) is er onderzoek gedaan naar de financiële gevolgen van een echtscheiding op lange termijn. Uit dit onderzoek blijkt dat de koopkracht van vrouwen erop achteruitgaat. Gemiddeld na zeven of acht jaar bevindt de totale groep gescheiden vrouwen, met of zonder nieuwe partner, zich weer op het koopkrachtniveau dat zij voor de echtscheiding hadden. Deze periode duurt korter wanneer de vrouwen een nieuwe partner vinden. Over het algemeen heeft een echtscheiding minder nadelige gevolgen voor de koopkracht van de mannen, dit komt omdat mannen vaak meer inkomsten hebben.

Daarnaast zijn de kosten van scheidingen voor de samenleving erg groot (Volkskrant, 2017). De juridische procedures rondom een scheiding zorgen voor een hoge kostenpost voor de rechterlijke macht en de Rechtsbijstand. Vooral de alimentatie is een heikel punt voor de ex-partners. Daarnaast zorgen scheidingen voor veel werk voor Bureau Jeugdzorg en de gemeenten binnen Nederland en zijn de kosten hiervan hoog. Wanneer er in een vroeg stadium van een scheiding al gekeken wordt naar de verdeling van verantwoordelijkheden zal dit zorgen voor een betere afhandeling van een scheiding. Partners zullen de afspraken makkelijker accepteren en respecteren wanneer deze in overleg tot stand gekomen zijn. Vroegtijdige overeenstemming draagt bij aan de beperking van problemen bij zowel de kinderen als de ouders. Het voorkomt een gevecht in de rechtbank waarbij beide partijen als verliezer uit de strijd komen (Singendonk & Meesters, 2012).

2.3 Instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek

In deze paragraaf wordt er antwoord gegeven op de tweede theoretische deelvraag: “Wat zijn de effectieve instrumenten, die worden ingezet ter preventie van scheidingsproblematiek?”

Volgens Roos & Dinther (2011) omvat preventie alle doelgerichte, georganiseerde activiteiten die ernstige problemen bij mensen of verergering van die problemen kan voorkomen. Er bestaan verschillende vormen van preventie.

collectieve preventie --> <-- individuele preventie
generale preventie --> <-- specifieke preventie
situationele preventie --> persoonsgerichte preventie
indirecte preventie --> <-- directe preventie

Figuur Vormen van preventie (Roos & Dinther, 2011)

Roos & Dinther (2011) stellen dat het beter is om een probleem te voorkomen of in een vroegtijdig stadium terug te dringen. Wanneer het oorspronkelijke probleem is uitgegroeid tot omvangrijke proporties zijn er vaak veel ingrijpendere interventies nodig. Deze interventies zijn vaak pijnlijker, duurder en moeilijker. In één zin heeft preventie het doel: ‘Voorkomen is beter dan genezen’. Volgens Roos & Dinther (2011) vindt preventie plaats op grond van een probleemdefinitie die door een dominante groepering in de samenleving of een bepaalde beroepsgroep wordt gesteld. Collectieve preventie is de preventie waarbij de doelgroepen kunnen wisselen van omvang. Individuele preventie bestaat uit begeleiding en of advisering en is gericht op één individu.

Specifieke preventie richt zich op het voorkomen van één specifiek probleem en generale preventie richt zich op het voorkomen van algemene problemen van een bepaalde doelgroep. Situationele preventie richt zich op ingrepen in de fysieke omgeving om de kans, op bijvoorbeeld criminaliteit, te verkleinen.

Persoonsgerichte preventie gaat uit van het individu en kan zich richten op potentiële daders en slachtoffers. Bij directe preventie richt men zich direct op de doelgroep, bij indirecte preventie wordt dit gedaan via tussenpersonen (Roos & Dinther, 2011).

Preventie kan ook worden onderverdeeld vanuit de visie van Caplan (1964). Zijn opvatting was dat preventie bestaat uit primaire, secundaire en tertiaire preventie. Primaire preventie richt zich op het terugbrengen van de incidentie van bepaalde problemen in een bepaalde gemeenschap. Bij secundaire preventie probeert men met de prevalentie van deze problemen te verminderen, dit kan door het voorkomen van nieuwe gevallen of het verkorten van de duur van de huidige problemen. Ten slotte richt tertiaire preventie zich op het verlagen van de negatieve gevolgen van een probleem in een bepaalde gemeenschap.

Er zijn verschillende methodes die zich richten op het verminderen van problemen tijdens of na een relatie.

Emotionally focused therapy (EFT) is een revolutionaire, krachtige, empirisch ondersteunde aanpak voor partners in nood. De workshop is ontworpen om de deelnemers te laten begrijpen wat het fenomeen partners in nood is in relatie tot gehechtheid. Het helpt de partners processen op gang te laten komen om negatieve interacties te herstructureren. Het creëert een krachtige op emoties gebaseerde verandering dat zorgt voor een veilige band tussen de partners (Johnson et al., 1999). De doelen van EFT zijn:

- De partners krijgen toegang tot emotionele reacties en kunnen deze uitbreiden en reorganiseren.
- Het creëert een verschuiving in de interactieposities van de partners.
- Het bevordert het creëren van een veilige band tussen de partners door het creëren van nieuwe gebeurtenissen met interactie, die de relatie opnieuw definiëren.

Collaborative Divorce kijkt op een andere manier naar de scheiding. Het richt zich op het verminderen van de negatieve effecten van een scheiding. Een interdisciplinair team helpt de familie, die in een scheidingssituatie zit op financieel, juridisch en sociaal gebied. Collaborative Divorce is ontworpen om de familieleden een structuur te bieden waarin zij nog steeds een familie kunnen zijn ondanks de scheiding van de ouders (Alba Fisch, 2016).

In de Verenigde Staten is er meer aandacht voor scheidingspreventie dan in Nederland. Het doel van scheidingspreventie in de VS is het verbeteren van de huwelijkskwaliteit en het voorkomen van een scheiding. Wanneer er toch wordt besloten om te gaan scheiden, is er scheidingsvoorlichting om de scheiding beter af te handelen (Spruijt & Kormos, 2014). Wanneer er kinderen in beeld zijn, is het belangrijk dat de ex-partners de ouderlijke conflicten beheersen en verminderen. Dit kan door middel van begeleide omgangsregelingen, waarbij ouders leren om een regeling te treffen en te onderhouden. Preventieve maatregelen zijn noodzakelijk als de relatie tussen ouders in een eerste huwelijk aan het verslechteren is (Spruijt & Kormos, 2014).

Goorden (2015) zegt dat goed gefundeerd onderzoek naar de werkzaamheid van oplossingen en interventies bij scheidinggerelateerde problemen ontbreekt. De opbrengsten van verschillende soorten preventieve en curatieve interventies is nauwelijks beschikbaar. Hij geeft daarbij het advies om een landelijk interventie pakket voor preventie en curatie te ontwikkelen, waarbij de effecten onderzocht kunnen worden. Op dit moment wordt er vooral gebruikt gemaakt van practice-based

kennis. Er zijn verschillende instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek. Dit onderzoek richt zich op instrumenten in de vorm van methodes, interventies en vormen van laagdrempelige dienstverlening ter preventie van scheidingsproblematiek.

2.3.1 Methodieken

Kinderen uit de knel

Kinderen uit de Knel is een interventie die gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek. Er is een samenwerking ontstaan tussen het KJTC en het Lorentzhuys nadat er bleek dat er weinig tot resultaten bekend waren over de behandeling van ouders en/ of kinderen in complexe scheidingssituaties (Lawick & Visser, 2014). Het blijkt dat kinderen vooral last hebben strijdende ouders, die met elkaar leven of gescheiden leven. Bij deze groep ouders blijkt dat 30% problemen heeft bij de financiën en of het ouderschapsplan. Bij de helft van deze groep verloopt de scheiding zeer problematisch (Spruit, 2007). Bij het programma Kinderen uit de Knel wordt deze groep ouders met kinderen geholpen. De methode Kinderen uit de Knel (Lawick & Visser, 2014) richt zich op het creëren van een veilig opvoedingsklimaat voor kinderen waar zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Het gaat hierbij om het de-escaleren van de strijd van de ouders, hierdoor worden de kinderen centraal gesteld. Het doel van de kindergroep is dat de kinderen kunnen uiten wat de strijd tussen hun ouders met hen doet, zij kunnen dit op een creatieve manier doen. De kindergroep biedt hen lotgenotencontact, het gaat om erkennen, herkennen, onschuldigen, creatieve kracht en weerbaarheid.

Ouderschap Blijft

Ouderschap Blijft is een methodiek ontwikkeld voor omgangsbemiddeling en -begeleiding (NJI, 2017). Het is ontwikkeld door het Nederlands Jeugdinstituut en jeugdhulpinstellingen. De methodiek ondersteunt ouders om onderlinge afspraken te maken over het gedeeld ouderschap. De doelgroep voor Ouderschap Blijft zijn ouders die lichte hulp nodig hebben bij een Centrum voor Jeugd en Gezin of een wijkteam en voor ouders die door de rechter of jeugdbescherming begeleiding opgelegd hebben gekregen. Binnen de methodiek wordt er gewerkt aan communicatieherstel tussen beide ouders of uitwonende ouder en kind. Dit wordt gedaan door mediationstechnieken, motiverende gespreksvoering, oplossingsgerichte technieken, psycho-educatie en het betrekken van het sociale netwerk.

Zandkastelen

De doelgroep voor het programma Zandkastelen zijn kinderen van gescheiden ouders. Dit programma onderscheidt zich van het overige aanbod voor scheidingskinderen in Nederland omdat het programma al aan het begin van het scheidingsproces kan worden ingezet, hierdoor is het programma preventief. Daarnaast is het een kortdurend groepsprogramma van één dagdeel. Binnen de groep wordt er gewerkt aan de hand van een werkboek en creatieve werkvormen. Er wordt aandacht besteed aan o.a. het voorkomen en verminderen van problemen die ontstaan als gevolg van scheiding. Ook wordt er gewerkt aan het uiten van gevoelens en het op gang brengen van de verwerking van de scheiding. Het Zandkastelenprogramma draagt bij aan verminderen en of voorkomen van problemen rondom de scheiding en het beginnen van het verwerken van de scheiding (Zandkastelen, 2017).

2.3.2 Interventies

Bram

Bram is een interventie voor gezinnen die in een complexe echtscheidingssituatie zitten (Braun, 2017). Het doel van Bram is om de langdurige conflicten van de ouders te verminderen, hierdoor wordt de schade voor de kinderen beperkt. Bram is een maatregel, die wordt opgelegd door de

kinderrechter tijdens een zitting in de rechtbank. Onder begeleiding van twee gespecialiseerde social workers werken de ouders naar goed werkende afspraken over de omgang met hun kinderen.

KIES

KIES is een in de praktijk ontwikkeld preventief interventieprogramma voor scheidingskinderen (Valk, 2008). KIES helpt de kinderen de scheiding van de ouders beter te begrijpen, ermee om te gaan en te verwerken in een spel- en praatgroep. ZonMw heeft onderzoek gedaan naar de effecten van KIES. Aan dit onderzoek namen 156 basisschoolkinderen en ouders uit scheidingsgezinnen deel. Uit dit effectonderzoek van ZonMw is gebleken dat deelname aan KIES bij kinderen van acht tot twaalf jaar leidde tot een afname van probleemgedrag, gevoelens van schuld en verantwoordelijkheid in vergelijking met de controleconditie van kinderen die niet deelnamen aan KIES. Daarnaast rapporteerden jongens een betere relatie met hun moeder en was er een daling in probleemgedrag bij jonge kinderen.

Mediation

In de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw is mediation ontwikkeld. Het is een interventie van een derde neutrale partij, die optreedt op het verzoek van de partijen zelf of op verwijzing van de rechter. Hij helpt het conflict afbakenen, de behoeften en wensen vaststellen en bij een acceptabele oplossing van hun conflict (Chin-A-Fat, 2004). De voormalige partners communiceren bij mediation rechtstreeks met elkaar. Uit het tevredenheidsonderzoek van Chin-A-Fat & Steketee (2001) blijkt dat 80% van de ondervraagde mannen en vrouwen redelijk of zeer tevreden zijn.

2.3.3 Laagdrempelige vormen van dienstverlening

De Volkskrant (2016) vermeldt dat de afgelopen 45 jaar het beleid van de overheid gericht was op het harmonieus uit elkaar gaan. De afgelopen twee jaar eindigden 20% van de gesloten huwelijken in een vechtscheiding (Nu, 2017). Van de drie partijen, de twee ex-partners en het kind, bij een scheiding, is het kind de zwakste schakel. De kinderen moeten vaak lijdzaam afwachten wat hen te wachten staat (Spruijt & Kormos, 2014). Aangezien het gaat om kwetsbare kinderen wordt preventie gezien als een belangrijke taak van de overheid. Volgens Dijksterhuis (2016) zou de overheid zich moeten richten op voorlichting voor de ouders over de financiële gevolgen van een scheiding, dit zou kunnen met online tools. De gemeente Amersfoort was hierin een pionier, deze gemeente vond als eerste gemeente in Nederland dat preventie van echtscheidingen en vechtscheidingen een taak is van de overheid. Amersfoort is in het najaar van 2016 begonnen met twee pilots om het aantal echtscheidingen terug te dringen. De pilots zijn gebaseerd op twee methodieken uit de VS: Centering Parenting en Centering Pregnancy. Bij deze methoden wordt er in groepsverband met een zorgverlener bijeengekomen. Bij deze bijeenkomsten in Amersfoort is er naast de verloskundige of jeugdarts ook een sociaal werker aanwezig (Remie & Koelewijn, 2016). Tijdens deze groepsgesprekken worden er ook onderwerpen zoals relaties en de veranderende partnerrol besproken. In navolging van Amersfoort zijn er verschillende vormen van laagdrempelige dienstverlening en verschillende projecten binnen gemeenten in Nederland opgezet.

Voorlichting

Douglas (2006) heeft onderzoek gedaan naar voorlichtingsprogramma's in de Verenigde Staten. Hij maakt onderscheid tussen drie soorten voorlichtingsprogramma's.

- Passieve betrokkenheid, waarbij ouders kunnen kijken naar video's, presentaties en brochures.
- Beperkte actieve betrokkenheid, waarbij ouders uitgenodigd worden tot discussie en rollenspel.

- Uitgebreide actieve betrokkenheid, waarbij ouders naast rollenspellen ook vaardigheden aanleren voor na de scheiding.

Het blijkt dat de ouders over het algemeen tevreden zijn over de programma's waaraan zij hebben deelgenomen, ook hebben zij veel geleerd over het omgaan met elkaar na de scheiding. De effecten op lange termijn zijn niet in alle onderzoeken aantoonbaar, dit kwam voor een gedeelte door de methodologische problemen tijdens het langetermijnonderzoek. De resultaten waarbij er sprake is van actieve betrokkenheid van beide ouders zijn veelbelovend. Het blijkt dat de ouderlijke conflicten minder zijn of minder heftig van aard dan voor het volgen van het programma (Douglas, 2006).

Centering Parenting

Centering Parenting richt zich op het versterken van de eigen kracht van gezinnen (Centering, 2017). Traditionele één-op-één contactmomenten bij de Jeugd Gezondheidszorg worden vervangen door groepsbijeenkomsten. Centering Parenting zorgt ervoor dat de sociale steun wordt verhoogt en biedt ook integrale zorg omdat het aansluit op zwangerschapszorg Centering Pregnancy. Een geboorte heeft een grote invloed op de relatie van de partners. De partnerrollen veranderen door het ouderschap. Dit is een onderwerp dat binnen Centering Pregnancy en Centering Parenting regelmatig wordt besproken.

Project Goed uit elkaar – Hengelo

De gemeente Hengelo wil met het project Goed uit elkaar hulp bieden bij de verwerking en het regelen van een echtscheiding. Dit doen zijn door hulpverleners en specialisten te laten samenwerken en afzonderlijk te laten praten met ouders en kinderen. Dit moet leiden tot een ouderschapsplan, dat realiseerbaar is voor alle betrokkenen. Hierdoor wordt voorkomen dat kinderen verward raken in een machtsstrijd en het zou ook moeten leiden tot lagere kosten voor jeugdhulp (Tubantia, 2017).

Echtscheidingssprekuren - Voorhout

In Voorhout wordt er elke dinsdag een echtscheidingssprekuren gehouden. Dit spreekuren is voor inwoners binnen de gemeente, die overwegen om te scheiden of al een echtscheiding in werking hebben gezet. Tijdens het spreekuren kan er informatie en advies worden gevraagd aan de maatschappelijk werker van Kwadraad, een financieel deskundige, een advocaat, een pedagoog of mediator (Kwadraad, 2016).

Project Echtscheidingssprekuren – Gaanderen

In de gemeente Gaanderen hebben de buurtcoaches samen met twee mediator een informatief echtscheidingssprekuren opgezet. Hier kunnen ouders, partners zonder kinderen, die overwegen om uit elkaar te gaan, te scheiden of al gescheiden terecht. Ook het netwerk zoals de kinderen en familie kunnen op het spreekuren komen. Het doel van de buurtcoaches met het echtscheidingssprekuren is het voorkomen van problemen bij de scheiding of dit in een vroeg stadium oplossen (Buurtplein BV, 2017).

2.4 Relatiedesk en missie van Stimenz

In deze paragraaf wordt er antwoord gegeven op de derde theoretische deelvraag: "Wat houdt de Relatiedesk in en hoe sluit dit aan bij de missie van Stimenz?"

2.4.1 Relatiedesk

Stimenz is in augustus 2017 gestart met de pilot de Relatiedesk (Stimenz, 2017). Dit is een vorm van laagdrempelige relatiehulp. Het is het initiatief van Stimenz en de Apeldoornse mediators. De Relatiedesk heeft als doel het voorkomen van relatieproblemen, echtscheidingen en

vechtscheidingen. Daarbij heeft de Relatiedesk geen winstoogmerk. De Relatiedesk biedt gratis en onafhankelijk advies voor vragen met betrekking tot scheiden. Inwoners van Apeldoorn en de Veluwe kunnen telefonisch een afspraak maken voor een gratis een vrijblijvend adviesgesprek. De Relatiedesk van Stimenz (Stimenz, 2017) richt zich op drie onderwerpen binnen relaties.

- Goed beginnen.

De start van een relatie lijkt het makkelijkst. Toch is niet elk begin een goed begin. Stimenz helpt bij vragen met betrekking tot het gaan samenwonen en het geregistreerd partnerschap aanvragen. Ook kunnen mensen terecht voor vragen over trouwen in gemeenschap van goederen en trouwen onder huwelijkse voorwaarden.

- Het leuk houden

Wanneer de eerste fase van de relatie voorbij is, kan de verliefdheid over zijn en kunnen mensen in de sleur raken. Het kan dan een uitdaging zijn om elkaar te blijven vinden binnen de relatie. De partners kunnen ook al actie ondernemen, voordat ze gaan twijfelen over de relatie. Zij kunnen dan op gesprek komen bij de Relatiedesk en eventueel worden doorverwezen naar relatietherapie.

- Zo goed mogelijk uit elkaar gaan

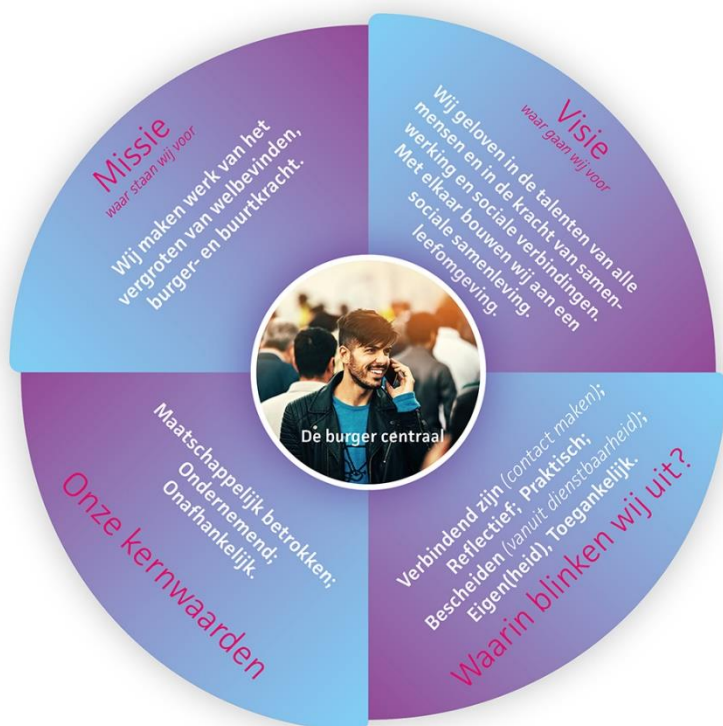
Wanneer er besloten is om te gaan scheiden, zijn er vaak vragen over de juridische kaders en de kosten van de scheiding. Daarnaast kunnen zij zich afvragen wat de beste route is voor de scheiding. Een scheiding kan bijvoorbeeld via een advocaat, mediator of een internetscheiding.

De onderzoekers richten zich op de laatste twee onderwerpen: “Het leuk houden” en “Het zo goed mogelijk uit elkaar gaan”. De onderzoekers richten zich op preventie, het gaat hierbij om instrumenten die zich richten op het behoud van de relatie, waardoor een echtscheiding wordt voorkomen. Daarnaast gaat het om instrumenten, die ervoor zorgen dat partners in overeenstemming uit elkaar gaan. Hierdoor kan een vechtscheiding worden voorkomen.

2.4.2 De missie

De missie van Stimenz (Stimenz, 2017) is werk maken van het vergroten van het welbevinden van de burgerkracht en de buurtkracht. Dit doet Stimenz door de burger centraal te zetten. De visie van Stimenz sluit hierop aan. Stimenz gaat uit van de talenten en eigen kracht van alle burgers. Hierbij worden de eigen mogelijkheden benut. Daarnaast gelooft Stimenz in de kracht van samenwerking en sociale verbindingen. Stimenz kijkt naar de collectieve en individuele oplossingen voor problemen. Daarnaast wil Stimenz het systeem optimaliseren. Stimenz participeert in verschillende gebieds- en wijkteams.

Stimenz maakt, bij het uitdragen van de missie, gebruik van de kernwaarden: Maatschappelijk betrokken, ondernemen en onafhankelijk. Stimenz blinkt uit in verbinden en het contact maken. Daarnaast is Stimenz reflectief, praktisch, bescheiden vanuit dienstbaarheid, toegankelijk en eigen.

(Stimenz, 2017)

Hoofdstuk 3: Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode toegelicht. Aan de hand van de volgende punten wordt de onderzoeksmethode beschreven: Type onderzoek, onderzoekspopulatie en steekproef, instrumenten, procedure, methode voor analyseren van de gegevens, betrouwbaarheid, interne en externe geldigheid en ethische overwegingen.

3.1 Type onderzoek

Voor dit onderzoek is er sprake van kwalitatief onderzoek. Verhoeven (2014) stelt dat een kwalitatief onderzoek een open en flexibele benadering heeft. Bij deze benadering kan er gebruik worden gemaakt van open interviews, observaties, literatuuronderzoek en inhoudsanalyse. De onderzochte persoon, met zijn of haar subjectieve beleving, motieven en achterliggende argumenten, staat centraal. Bij kwalitatief onderzoek gaat het over de verwerking van verkregen informatie. Er wordt op zoek gegaan naar de waarnemingen en overtuigingen van professionals. Op deze manier kan een theorie worden aangevuld, onderbouwt, uitgewerkt, toegepast of tegen worden gesproken. Binnen dit onderzoek is de focus gelegd op de ervaringen van de respondenten. Deze zijn geïnventariseerd doormiddel van interviews. Dit maakt het onderzoek daarnaast een inventariserend onderzoek. Inventariserend onderzoek dient om inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken of de uitgangssituatie; dat kan de omvang van bepaalde problematiek zijn of de wijze waarop in de praktijk invulling wordt gegeven aan beleid (Migchelbrink, 2008).

3.2 Onderzoekspopulatie en steekproef

Bij de populatie is het belangrijk dat er gedefinieerd wordt op welke doelgroep het onderzoek gericht wordt. Vooraf is het van belang dat er wordt nagedacht waarover uitspraken gedaan moeten worden. Er moet worden nagegaan of de populatie past bij de onderzoeksvraag. Wanneer de onderzoeker een beeld heeft van de populatie die hij gaat betrekken bij het onderzoek moet dit beschreven worden. Er moet worden beschreven wie er bij dit onderzoek hoort bij de opgenomen populatie en wie niet (Boeije et al., 2009). Voor dit onderzoek is de populatie de welzijnsorganisaties en gemeentes die een preventief aanbod hebben op het gebied van scheidingsproblematiek binnen Nederland. Dat aanbod bestaat uit een methode, interventie of is een vorm van laagdrempelig dienstverlening.

Een steekproef wordt gedaan om naar de doelmatigheid van een onderzoek te kijken. Het doen van een steekproef is wel gebruikelijk, maar niet noodzakelijk. De overwegingen die genomen worden voor het doen van een steekproef kunnen ook leiden tot het includeren van de gehele populatie (Boeije et al., 2009). Voor het selecteren van de steekproef is er een overzicht gemaakt met verschillende methodes, interventie of laagdrempelig dienstverlening die een aanbod hebben op gebied van preventie van scheidingsproblematiek. Er is in dit onderzoek sprake van een selecte doelgerichte steekproef. Een selecte doelgerichte steekproef richt zich op bepaalde kenmerken (Verhoeven, 2014). Voor dit onderzoek zijn professionals gezocht die werken met een instrument op gebied van preventie van scheidingsproblematiek. Op deze kenmerken zijn de professionals geselecteerd. De respons is afgewacht, doordat deze tegenviel is er daarnaast ook gekozen voor het inzetten van de sneeuwbalsteekproef en het eigen netwerk. Bij een sneeuwbalsteekproef wordt er via een eerdere deelnemer gezocht naar andere organisaties, gemeentes en laagdrempelige dienstverlening die een soortgelijk aanbod hebben. Voor dit onderzoek zijn er zestien organisaties geïnterviewd, waarvan vijftien welzijnsorganisaties en één gemeente, die werken met instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek.

3.3 instrumenten

Het data-verzamelinstrument dat gebruikt is voor het beantwoorden van de theoretische deelvragen is literatuuronderzoek. Deze literatuur is gehaald uit boeken, het internet en artikelen. Zoektermen voor het verzamelen van deze theorie zijn onder andere als volgt geweest, preventie, scheidingsproblematiek, gevolgen levensgebieden, missie, visie, methodieken, interventies, laagdrempelige dienstverlening en de Relatiedesk.

Voor het beantwoorden van praktische deelvragen zal er gebruik worden gemaakt van interviews. Er wordt opzoek gegaan naar ervaringen en bevindingen van de professionals over het instrument. Zo kan worden onderzocht wat als prettig ervaren wordt, en waar verbeterpunten liggen. Dit is van belang voor het maken van conclusies over de meest effectieve instrumenten. Dit is de reden dat er gekozen is voor het interview als onderzoeksinstrument. Er is sprake van een kwalitatief interview. Volgens Boeije et al (2009), zijn er vier elementen van een interview die min of meer van te voren kunnen worden vastgesteld: De inhoud van de vragen, de manier waarop de vragen worden gesteld, de volgorde waarin de vragen worden gesteld en de mogelijke antwoorden die kunnen worden gegeven. Bij dit onderzoek liggen de eerste drie punten vast. De mogelijke antwoorden die kunnen worden gegeven liggen open. Dit wordt een semi- of halfgestructureerd interview genoemd. De opgestelde interview vragen zijn gebaseerd op de praktische deelvragen. In samenspraak met de docent en de opdrachtgever zijn de interviewvragen samengesteld. Hierbij is de literatuur van het theoretisch kader meegenomen als basis voor de vragen.

Bij een kwalitatief onderzoek hangt er veel af van de flexibiliteit van de onderzoeker. Doordat de antwoorden van de vragen niet vastliggen, kunnen er uiteenlopende antwoorden gegeven worden. Het is dan aan de onderzoeker om ter plekke beslissingen te maken over de richting van het interview. Voor het onderzoek is gekozen voor een diepte interview. Bij een diepte interview wil de onderzoeker de respondent zo prikkelen dat er een interactie ontstaat. Het is de bedoeling om een diepgaand beeld te krijgen over de opvattingen van de respondent (Boeije, 2009). Dit betekent ook dat er soms afgeweken wordt van de samengestelde interviewlijst, er wordt veel doorgevraagd.

3.4 Procedure

Hieronder zal de procedure van het onderzoek beschreven worden. Bij de start van het onderzoek is kennis opgedaan over het onderwerp van het onderzoek. Dit is gedaan via verschillende zoekmachines en databanken, zoals ook hierboven is beschreven. Hoofd en sub doelen zijn opgesteld, met daarbij de lange en korte termijn doelen. Verschillende literatuurbronnen zijn gekoppeld aan elkaar. Dit samen heeft gezorgd voor het theoretisch kader van dit onderzoek.

Samen met de opdrachtgever is er gekeken naar de doelgroep die benaderd ging worden voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Er is gekozen voor organisaties of gemeentes die een methode, interventie of laagdrempelige vorm van hulp-dienstverlening hebben met betrekking tot de preventieve aanpak voor scheidingsproblematiek. Daarna is er contact opgenomen met de desbetreffende organisaties of gemeente. Doormiddel van een vooraf opgestelde mail. Deze mail is te vinden in [Bijlage B](#). Het opstellen en verspreiden van deze mail is door de onderzoekers zelf gedaan. In eerste instantie viel de respons erg tegen. Er is daarna in de meeste gevallen gekozen om een herinneringsmail te sturen aan de benaderde professionals, deze is te vinden in [Bijlage C](#). Dit had veel effect op de respons, het plannen van de interviews begon te lopen. In een tijdsbestek van vijf weken zijn alle interviews gepland en gehouden.

Voor de aanvang van het interview zijn de professionals over enkele aspecten ingelicht. De duur van het interview is kenbaar gemaakt, namelijk een half uur tot een uur. Daarnaast is er gevraagd of de professionals problemen hadden met het opnemen van het interview, dit voor de verwerking van de gegevens. Er is kort uitgelegd waar het interview over zal gaan, en wat voor vragen de professionals

konden verwachten. Daarbij is er ook medegedeeld dat de onderzoekers op locatie kwamen. De interviews vonden plaats door heel Nederland.

Bij aanvang van het interview is er verdere uitleg gegeven. De onderzoekers hebben verder uitgelegd wat het onderzoek inhoudt, en dat het in opdracht van Stimenz uitgevoerd wordt. Daarnaast worden de professionals bedankt voor het vrijmaken van tijd, en is benadrukt dat er vertrouwelijk om wordt gegaan met de informatie en de opname van het interview. Het interview is gehouden aan de hand van de opgestelde interviewvragen. Deze zijn te vinden in [Bijlage D](#). Daarnaast is er ook doorgevraagd, en is er soms afgeweken van deze opgestelde vragen. Aan het einde van het interview zijn de professionals nog een keer bedankt en is er verteld hoe ze aan de resultaten van het onderzoek kunnen komen. Er kan namelijk contact opgenomen worden met de opdrachtgever.

Na het afnemen van de interviews worden deze uitgewerkte en gecodeerd. Migchelbrink (2013) beschrijft dat de essentie van coderen is om labels toe te kennen aan tekstfragmenten, waardoor de resultaten geanalyseerd kunnen worden. De gegevens worden verwerkt in resultaten en conclusies. Deze zullen worden beschreven in hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5.

3.5 Methode voor analyseren

Bij een kwalitatief onderzoek is er geen kant-en-klaar concept om de verkregen data te analyseren. Bij kwalitatief onderzoek is het de bedoeling dat de onderzoeker zelf met het concept komt en hierin het materiaal onderbrengt. Het is de taak van de onderzoeker om na al het materiaal verzameld te hebben structuur aan te brengen (Boeije et al., 2009). Binnen dit onderzoek is er gebruikt gemaakt van labelschema's. Nadat alle interview zijn uitgewerkt is er begonnen met het filteren van belangrijke informatie. Dit is gebeurd door belangrijk informatie te onderstrepen. Tijdens een kwalitatief onderzoek zijn er drie processen die elkaar telkens afwisselen. Namelijk waarnemen, analyseren en reflecteren. Bij het analyseren van data ontstaat er betekenis aan wat de onderzoeker leest. Dit gebeurt door twee handelingen, ontleden en synthetiseren. Bij het ontleden van data gaat de onderzoeker kijken wat de verschillende responsen zeggen over het onderwerp (Boeije et al., 2009).

De belangrijke data die de onderzoeker hieruit haalt legt hij vast in de vorm van codes, ook wel trefwoorden of labels genoemd (Boeije et al., 2009). Nadat alle data geanalyseerd is, zijn er sub labels gegeven aan belangrijk informatie. Dit zorgt ervoor dat er in één opslag gezien kan worden wat belangrijk is en wat niet.

Nadat de onderzoeker alle belangrijke data heeft gelabeld en ondergebracht wordt er doorgesleuteld naar de volgende stap. Dit heet het synthetiseren. Hierbij worden de verschillende verzamelde codes weer samengevoegd. Er wordt gekeken welke samenhang er is tussen de verschillende labels en hierdoor wordt er een samenhang tussen labels gecreëerd (Boeije et al., 2009). Dit is ook de volgende stap geweest in dit onderzoek. Na het opstellen van sub labels is er gekeken welke informatie met elkaar overeen komt en welk overkoepelend hoofd label hieraan gekoppeld kan worden.

Op het einde is er gekeken in hoeverre de resultaten hebben bijgedragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Er kunnen eventueel nieuwe inzichten ontstaan die meegenomen kunnen worden in de aanbevelingen, conclusie en/of de discussie.

3.6 Betrouwbaarheid

Verhoeven (2014) stelt dat een onderzoek betrouwbaar is wanneer het herhaalbaar is en een nieuw onderzoek leidt tot dezelfde resultaten. Onderzoeksgegevens zijn betrouwbaarder naarmate ze minder van het toeval afhangen. De toevalligheden kunnen liggen bij de onderzoeker, de dataverzamelmethode of de onderzoekssituatie (Boeije et al., 2009). Resultaten kunnen bij

kwalitatief onderzoek beïnvloedt worden door de onderzoeker. Een interview vindt nooit plaats onder dezelfde omstandigheden en de verschillen kunnen de onderzoeker beïnvloeden. Zo kan de onderzoeker dingen opvallen die hij in ander interview niet heeft gezien (Boeije et al., 2009). Tijdens het interviewen voor het onderzoek zullen er altijd twee onderzoekers aanwezig zijn. Eén onderzoeker zal interviewen en de andere onderzoeker is aanwezig om eventuele bijzonderheden te noteren. Er wordt aan de geïnterviewde uitgelegd dat er vertrouwelijk met informatie omgegaan zal worden. Daarnaast zal er interview opgenomen worden. Zo kan later nog precies terug gehaald worden wat er in het interview besproken is. Voor elk interview liggen de vragen vast. Er wordt geprobeerd met de respondent in een rustige omgeving te gaan zitten. Dit zorgt voor zo min mogelijke afleidingen van buitenaf. Daarnaast zal de duur van het interview vastliggen. Dit zorgt ervoor dat elke geïnterviewde even veel tijd heeft voor het beantwoorden van de vragen. Dit zal zorgen voor gelijkwaardige diepte- interviews.

3.7 Interne en externe geldigheid

Verhoeven (2014) beschrijft dat de validiteit wordt bepaald door de mate waarin het onderzoek vrij is van systematische fouten. Een onderzoek is valide wanneer er antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag, er is dus gemeten wat het onderzoek wil meten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de interne validiteit en de externe validiteit. Een onderzoek is intern valide wanneer de onderzoekers in staat zijn om de juiste conclusies te trekken uit de resultaten. Het gaat hierbij ook om de kwaliteit van de gegevens, de onderzoekers moeten een realistisch beeld geven van de onderzochte gegevens (Boeije et al., 2009). Tijdens elk interview wordt er door de onderzoekers in de gaten gehouden of er niet van het onderwerp afgeweken wordt. Wanneer er afgeweken wordt van het onderwerp is het belangrijk dat er wordt ingegrepen door de onderzoekers. Dit zal helpen een zo goed mogelijk antwoord te krijgen op de uiteindelijke hoofdvraag. Daarnaast zullen de eerste vier interviews apart van elkaar door de onderzoekers gelabeld worden. Dit zorgt voor een labelschema waarbij de onderzoekers elkaar niet hebben beïnvloed. Na het uitwerken van deze vier interviews wordt er een labelschema opgesteld met de belangrijkste kernbegrippen erin. De rest van de interviews worden ook ondergebracht aan de hand van dit labelschema. Ook wordt er regelmatig overlegd met de opdrachtgever, dit is belangrijk zodat de onderzoekers en de opdrachtgever op één lijn zitten wat betreft de geïnterviewde professionals. Er kan tussendoor sturing gegeven worden wanneer de opdrachtgever het gevoel heeft dat het de verkeerde kant opgaat.

De externe validiteit betekent dat de steekproef een juiste afspiegeling is van de populatie (Verhoeven, 2014). De externe kwaliteit wordt bepaald door de reikwijdte van het onderzoek. Voor dit onderzoek worden er zestien professionals geïnterviewd, die werken met instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek. Er is daarbij ook gekozen voor variatie in aanbod dat de verschillende professionals hebben. Zo wordt een zo breed en duidelijk mogelijke weerspiegeling gegeven van de steekproef.

3.8. Ethische overwegingen

Bij een onderzoek moeten de gevolgen van het onderzoek aanvaardbaar zijn en het onderzoek mag geen schade berokkenen aan de participanten (Boeije et al., 2009). De onderzoekers hebben besloten om de interviews te richten op de professionals, die werken met de instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek. Voor dit onderzoek is er niet gekozen voor het interviewen van mensen die op dit moment in een scheiding liggen. Er is hiervoor gekozen zodat de privacy van deze mensen niet geschonden hoeft te worden, en deze mensen niet extra hoeven worden belast.

Op gebied van ethische eisen moeten er aan enkele eisen voldaan worden met betrekking tot de respondenten (Boeije et al., 2009):

- Vrijwillige medewerking, de respondenten moeten toestemming geven voor de medewerking aan het onderzoek. Het moet op vrijwillige basis zijn (Boeije et al., 2009). De respondenten hebben voor dit onderzoek de vrije keuze gehad om mee te werken aan het onderzoek. Er is ingespeeld op de beschikbaarheid en de bereidbaarheid van de respondenten
- Anonimiteit, er moet vertrouwelijk omgegaan worden met de gegevens van de respondenten. Bij anonimiteit mogen de gegevens van de respondenten niet bekend gemaakt worden (Boeije et al., 2009). In het onderzoek worden de respondenten aangegeven met een nummer, de gegevens van de respondenten zijn niet terug te vinden in het onderzoek. De respondenten worden anoniem gemaakt. Na het afronden van het interview wordt er met de respondenten overlegd of de gegevens aan de opdrachtgever bekend gemaakt mogen worden. Dit wordt overlegd zodat de opdrachtgever na het afronden van het onderzoek contact op kan nemen met de respondenten voor het verspreiden van de resultaten en het maken van connecties.
- Juiste voorlichting, de werkwijze en de inhoud van het onderzoek moet kenbaar gemaakt worden aan de respondenten. De respondent moeten weten waar ze voor geïnterviewde worden (Boeije et al., 2009). In de kennismakingsmail wordt er kort uitgelegd wat de inhoud van het interview is en voor wie het gedaan wordt. Bij aanvang van het interview wordt nogmaals uitgelegd wat het onderzoek inhoudt, en waarom er gekozen is voor een interview met de desbetreffende professional.

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven van het praktisch onderzoek. De resultaten zijn verkregen door middel van zestien diepte interviews. Allereerst wordt de respondentengroep weergegeven. Daarnaast worden de resultaten per praktische deelvraag weergegeven.

De praktische deelvragen zijn als volgt:

- Waarom is er gekozen voor het instrument en wat is het doel van het instrument?
- Wat zijn de resultaten van het instrument?
- Wat zijn de bevindingen van de professionals, die werken met het instrument

4.1 Respons

Voor dit onderzoek zijn er in totaal zestien organisaties geïnterviewd. Dit aantal interviews bestond uit elf interviews bij hulpverleningsinstanties, vier interviews bij organisaties met een laagdrempelig dienstverleningsaanbod en het laatste interview is afgenomen bij een gemeente. Binnen deze zestien organisaties zijn er vijf instrumenten gericht op de kinderen. De overige elf instrumenten zijn gericht op de ouders en/of partners zonder kinderen. In totaal zijn er negentien professionals geïnterviewd. Deze professionals zijn HBO of universitair geschoold. Daarnaast zijn alle professionals werkzaam binnen de sociale sector. Er zijn in totaal zestien vrouwen en drie mannen geïnterviewd in de leeftijd van dertig tot en met zestig.

Voor het verkrijgen van de interviews voor dit onderzoek zijn de professionals door middel van een e-mail benaderd. In totaal zijn er veertig organisaties benaderd. Vijftien organisaties waren bereid om een interview te doen. Uiteindelijk hebben we met elf organisaties daadwerkelijk een interview gehouden. De overige vier vielen af doordat het desbetreffende instrument al in een ander interview al aan bod was gekomen. Daarnaast zijn er vijf interviews gehouden binnen het eigen netwerk. De overige vijftientwintig organisaties konden niet meewerken aan het onderzoek wegens gebrek aan tijd en middelen of er is geen respons gekomen op de verstuurd e-mail en herinneringse-mail.

4.2 Kort verloop onderzoek

Zoals beschreven in hoofdstuk drie is er gebruik gemaakt van een selecte steekproef en een sneeuwbal steekproef. Aangezien het aantal respondenten tegenviel, na vier weken waren slechts drie respondenten bereid om mee te werken aan een interview. Na een maand is er besloten om het eigen netwerk in te schakelen. Uit het eigen netwerk zijn er vijf interviews gerealiseerd. Daarnaast is er gekozen om de eerder benaderde respondenten een herinneringsmail te sturen. Dit had het effect dat er nog acht interviews zijn gehouden. Van de zestien interviews zijn er drie interviews waarbij twee respondenten tegelijk werden geïnterviewd. Deze respondenten gaven hier de voorkeur aan zodat zij elkaar konden aanvullen en ondersteunen.

Voorafgaand was besloten om de interviews in tweetallen te houden, waarbij één onderzoeker het interview af zou nemen en de andere onderzoeker een ondersteunende rol zou hebben. Uiteindelijk zijn er acht interviews door één onderzoeker afgenomen. Dit kwam doordat een aantal interviews planmatig niet anders tot stand konden komen.

4.3 Resultaten per deelvraag

4.3.1 Keuze voor het instrument en doel van het instrument

Van de zestien organisaties geven de respondenten van zeven organisaties aan dat zij het doel hebben om preventief te werken. Drie van de zeven organisaties zetten in op de preventie om scheidingsproblematiek te voorkomen. De respondent die werkt met Centering Parenting geeft aan: "Het uiteindelijke doel is om mensen zelf de verantwoordelijkheid te geven voor hun gezondheid en die van de baby. En uiteindelijk hoop je natuurlijk ook dat die echtscheidingen minder gaan worden

om erover te praten.” Centering Parenting is een pilot die zich richt op de veranderende partnerrol na het krijgen van een kind. Tijdens deze groepsbijeenkomsten worden thema’s als relatie, opvoeding en gezondheid besproken. Zo geeft deze respondent aan dat er het idee is om Centering Parenting in te gaan zetten op andere plekken binnen Nederland. Dit kwam ook terug tijdens het interview over Platform Jeugd met een professional van de gemeente Berkelland. Zij geven aan dat zij de methodiek Centering Parenting gaan implementeren binnen de gemeente. Ook geeft deze respondent aan dat zij zich richten op de vroege preventie door kennis te geven aan professionals die werken met scheidingsproblematiek. De andere vier organisaties richten zich op het voorkomen van nadelige gevolgen die tijdens het scheidingsproces kunnen voorkomen. De respondent die werkt als KIES coach zegt hierover: “Het doel van KIES is het voorkomen dat kinderen later last hebben van de scheiding en het verwerken van de scheiding.” Eén van de andere respondenten die werkt met Mediation geeft aan: “Mediation zorgt voor het leggen van het fundament voor een nieuw gezin, het tot een succes brengen.” Hiermee wordt bereikt dat verdere nadelige gevolgen voor het gezin kunnen worden beperkt. Wanneer de basis van het nieuwe gezin goed is, kan er preventief worden gewerkt waardoor een tweede scheiding voorkomen kan worden.

Vijf organisaties geven aan dat zij zich richten op het bevorderen van de communicatie tussen de (ex)partners en/of de ouders. De respondent van Ouderschap Blijft zegt hierover: “Ouderschap Blijft is een module gericht om ouders in vechtscheiding te helpen om rondom de kinderen weer communicatie te hebben en afspraken te maken.” Een andere respondent van Mediation zegt: “Dat mensen proberen compromissen te sluiten, of samen tot oplossingen te komen. Zeker wanneer er kinderen in het spel zijn.” Uit deze twee citaten blijkt dat het bevorderen van de communicatie vooral gericht is op het behartigen van de belangen van de kinderen. Daarnaast geeft de respondent van ZON aan: “ZON is gericht om weer ontspanning te krijgen en hierdoor gaan mensen zelf oplossingen bedenken en in beweging komen.” Verder vertelt de respondent dat: “Bij echtscheiding is er sprake van veel stress, spanningen en onbegrip. Het werkt dan goed om eerste te kijken wat er gebeurd, wie je bent, wat je beweegt en hoe dit kan worden veranderd.” Dit laat zien dat er eerst wordt gekeken naar de mogelijkheden van het individu waarna er kan worden toegewerkt naar oplossingen. ZON werkt vanuit de visie dat je in eerste instantie mens bent, dat gezien, gehoord en erkend wil worden.

Vijf organisaties benoemen dat zij de belangen van het kind voorop stellen. Dit wordt gedaan door met de kinderen aan de slag te gaan. De respondent die werkt met het project Zandkastelen zegt hierover: “Zandkastelen wil kinderen in scheidingssituaties een vroegtijdige start laten maken met de verwerking van een scheiding.” Dit sluit aan bij wat de andere respondenten aangeven, het instrument wordt ingezet door de professional als hulpmiddel om de belangen van het kind te behartigen. Deze respondenten geven aan dat door het ingezette instrument het kind centraal wordt gezet en hierdoor nadelige gevolgen kunnen worden beperkt. Zo geeft de respondent van ‘Kinderen uit de Knel’ aan: “Heel kort door de bocht, kinderen uit de knel halen. Ze lopen schade op wanneer ouders elkaar blijven bestrijden.”

4.3.2 Resultaten van het instrument

Van de zestien organisaties geven de respondenten van negen organisaties aan dat er geen resultaten bekend zijn over het ingezette instrument. Van deze acht organisaties zijn er vier organisaties, die bijhouden hoeveel mensen gebruik maken van het ingezette instrument en de besproken thema’s. Het echtscheidingsprekeuur in Voorhout heeft als uitgangspunt dat mensen vrijblijvend in en uit kunnen lopen en vragen kunnen stellen. In de meeste gevallen hebben de mensen aan het begin van een scheidingsproces een informatief gesprek. Doordat ze het merendeel van de mensen maar één keer zien worden er geen inhoudelijke rapportages gemaakt. Zo geeft de respondent van het scheidingsprekeuur aan: “Wat we wel bijhouden is hoeveel mensen op het

spreekuur komen en met welke vragen zij komen.” Dit citaat geeft aan dat er alleen geregistreerd wordt op administratief niveau en niet op inhoud. De overige vijf organisatie registreren geen gegevens. De redenen die de respondenten aangeven zijn dat het instrument preventief werkt, vrijblijvend of kortdurend is. Zo geeft de respondent van het project Goed uit Elkaar aan: “Er zijn geen resultaten bekend, het is een heel nieuw programma. Wel evalueren we tussendoor met collega’s.” In het interview komt naar voren dat het project zich nog bevindt in de beginfase, er is alleen nog maar een tussenevaluatie gepland. Dit zorgt ervoor dat er nog geen onderzoek is gegaan waardoor er nog geen resultaten bekend zijn.

In totaal geven vier organisaties aan dat er weinig resultaten bekend zijn over het ingezette instrument. Zo zegt een respondent, een Zandkastelencoach: “De resultaten zijn best summier. Het is wel bewezen dat kinderen die meedoen een betere verwerking hebben, maar vooral in Amerika.” Dit was één van de twee respondenten die vertelde dat het instrument in Nederland nog niet onderzocht was, maar wel was gebaseerd op onderzoeken in de Verenigde Staten. Van de overige twee respondenten geeft de respondent van All the Family aan dat resultaten bekend zijn. Bij All the Family wordt gewerkt aan het invullen van het ouderschap in het scheidingsproces. De respondent benoemt dat het slagingspercentage hoog is, maar kon hierbij geen cijfers benoemen. Na doorvragen zegt de respondent: “Dit proces wordt als geslaagd gezien wanneer ouders beter communiceren, de kinderen beter in hun vel zitten en dat de ouders snappen waarom ze telkens in dezelfde valkuilen stappen. De respondent zegt dat het daadwerkelijk is geslaagd wanneer mensen een streep onder het verleden hebben kunnen zetten en goed samen de toekomst in gaan.”

Bij de interventie Kinderen uit de knel wordt er zowel met de ouders als de kinderen aan de slag gegaan. Aan het einde van het traject presenteren de ouders en de kinderen aan elkaar wat zij van elkaar verwachten en wensen voor de toekomst. Van deze interventie zijn wel resultaten, dit kwam naar voren tijdens drie interviews. Zo gaf één respondent aan: “We zien dat een derde goed gaat, die komen er stukken beter uit. Een derde is wat verbeterd, maar er is nog het een en ander nodig. En er is een derde die verslechterd of niks heeft geleerd.” Dit komt overeen met de antwoorden, die de andere twee respondenten geven.

4.3.3 Bevindingen van de professionals

Van de zestien organisaties geven alle respondenten aan dat zij het werken met het instrument als positief ervaren. Woorden die veel werden gebruikt waren: Leuk, fantastisch, mooi, prettig en geweldig. Twee respondenten gaven aan dat zij voldoening ervaren. De respondent van Bram en een pilot complexe scheidingen geeft aan dat kinderen er onder lijden, de mensen lijden er zelf onder. Niemand vindt het fijn om ruzie te maken en zich dood te vechten. Ze zegt daarbij: “Het is heel complex en het geeft veel voldoening als je daar toch iets in kan doen. Als je daar iets in kan veranderen dan vergroot dat zeer de levensvreugde van alle partijen.” Daarnaast geeft een respondent die werkt met Mediation aan dat ze achterover gaat zitten, ze wil de mensen zelf aan het werk zetten. Het is belangrijk dat mensen zelf tot oplossingen komen. De mediator is geen adviseur maar wil dat afspraken goed op papier krijgen. Drie respondenten gaven aan dat zij het als positief ervaren dat zij kunnen werken vanuit hun eigen visie. Zo gaf de respondent van ZON aan: “De manier waarop wij werken is vanuit onze eigen visie. Wij merken dat wij daardoor aansluiting krijgen met de mensen die wij begeleiden.” De respondenten die werken met ZON zijn ZZP’er. Zij zijn niet afhankelijk van een bepaalde missie of visie van een organisatie, maar kunnen hier de eigen visie op los laten. Daarbij geven zij aan dat: “Wij doen minimaal aan protocollen en wij doen minimaal aan verslaglegging en verantwoording afleggen.”

De respondenten van drie organisaties geven tijdens het interview aan dat zij bepaalde situaties als heftig ervaren. Zo zegt de respondent van All the Family: “Het is heel wisselend. Ik heb weleens het bijltje erbij neer willen gooien, kon ik het niet meer aan.” Een respondent van Kinderen uit de Knel geeft aan dat hij spanning ervaart wanneer hij de oudergroep inloopt. De respondent van Ouderschap Blijft geeft aan: “Het kan je als hulpverlener redelijk aanvliegen als je veel met geweld, dreiging, scheldpartijen, onveiligheid te maken hebt doet dat ook iets met jezelf.” De laatste respondent geeft aan dat het een pittige training is, maar dat het met ervaring beter gaat.

Van drie organisaties geven de respondenten aan dat zij inspelen op de situatie en/of de persoon. Een KIES coach geeft aan: “Ik vind Kies een heel fijn prettig programma. Op een speelse manier, maar je kunt wel van het probleem komen. Ik vind heel prettig, mooie werkbladen en hulpmiddelen. Ik vind wel dat je per kind moet bekijken wat hij nodig heeft.” Dit komt overeen met wat een zandkastelencoach zei tijdens het interview. Zij geeft aan: “Het is veel meer gericht op het integreren van wat vraagt die persoon in zijn begeleidingsreeks of haar begeleidingstraject. En hoe kan ik het Zandkastelenproject daarin meefietsen.” Daarbij geeft ze aan dat het een laagdrempelig project is. Ook geven de andere respondenten aan dat ze per situatie inspelen op wat het kind nodig heeft.

4.4 Overige resultaten

Naast de antwoorden van de praktische deelvragen zijn er nog een aantal andere vragen gesteld aan de respondenten. De onderwerpen die het onderzoek ondersteunen zijn de bevindingen van de cliënten. Daarnaast geven de verbeterpunten, die de respondenten zien een beeld van waar de kansen nog liggen voor het ingezette instrument.

4.4.1 Bevindingen van de cliënten

De respondenten van de zestien organisaties geven aan dat de cliënten het instrument als positief ervaren. Zo geeft de respondent van ZON aan: “Wat wij vaak terug horen is jullie luisteren echt. Het is informeel en dat vinden wij prettig. Jullie oordelen niet.” Hierbij geven de respondenten van vijf organisaties aan dat er bij de cliënten sprake is van gemengde gevoelens, het hangt erg af van de situatie. Zo zegt een respondent van Mediation: “Over het algemeen heel positief. Soms zitten ze in een andere fase van het rouwproces. Dan kan dat nog weleens verschillen.” Een aantal instrumenten werken in groepsverband, bijvoorbeeld Centering Parenting en Kinderen uit de knel. In de meeste gevallen ervaren ouders het als helpend om deel te nemen aan een groepsproces, zo komt naar voren dat er (h)erkenning in elkaars ervaringen. Er wordt een spiegel voorgehouden waarbij ze bewust worden van het eigen handelen en de invloed daarvan op de kinderen. In sommige gevallen ervaren ouders dit juist als lastig. Een respondent van Kinderen uit de knel geeft aan: “Het is heel confronterend, sommige trekken dat niet, voelen zich beschuldigd door andere ouders.” Daarnaast benoemen de cliënten dat zij gevoelens ervaren als: Opluchting, confrontatie, spanning en zenuwen. Zo benoemt een buurtcoach die werkt met een scheidingssprekkuur: “Mensen hebben het idee dat ze weer vooruit kunnen kijken, zijn opgelucht dat er een oplossing is met waar ze mee zaten, ze voelen zich ook niet meer zo alleen staan.”

De respondenten van twee organisaties geven aan dat de kinderen het fijn vinden dat er een neutrale plek is waar zij hun verhaal kwijt kunnen. Zo gaf de respondent die werkt met KIES aan: “Kinderen vinden het heel fijn, geven aan dat ze het fijn vinden dat ze een plek hebben waar ze gewoon dingen kunnen vertellen, zonder daarbij rekening te moeten houden met de andere ouder.” Daarnaast geeft de respondent van All the Family aan: “Soms vinden kinderen het zo heerlijk dat ze een neutrale plek hebben waar ze hun ei kwijt kunnen. En merken ouders ook wel dat de kinderen

daarvan opknappen, dat ze mondiger worden, steviger in hun schoenen staan, beter kunnen aangeven wat ze wel of niet prettig vinden.”

4.4.2 Verbeterpunten van het instrument

Zeven organisaties geven aan dat zij het instrument willen door ontwikkelen. Zo zegt de respondent van een scheidingssprekuren: “Ik zou het interessant vinden om ervaringsdeskundigen uit te nodigen. Zij kunnen ons wellicht voeden zodat wij ons werk nog beter kunnen doen voor de mensen die nog komen.” De respondent van Ouderschap Blijft geeft aan: “Het zou mooi zijn dat je wat meer samenwerking gaat zoeken met de GGZ, waardoor je ouders iets kunt aanbieden in het kader van mogelijke traumaverwerking als het over huiselijk geweld gaat.” De respondent van Mediation geeft aan: “Er zijn altijd verbeterpunten, je blijft doorleren. Wij zijn ook verplicht ons bij te blijven scholen.” Dit komt overeen met de reactie van een andere respondent waarin wordt aangegeven altijd te blijven doorleren en te innoveren. Dit doet zij door zichzelf elke keer af te vragen wat ze anders kan doen of wat kan worden toegevoegd.

Respondenten van drie organisaties benoemden de financiering als verbeterpunt. Zo gaf een respondent van Mediation aan: “Met name de financiering. Soms kan je een subsidie krijgen, maar vaak ook niet.” Mensen die veel verdienen komen niet in aanmerking voor een subsidie, dit kan als drempelverhogend werken. De andere respondenten noemen een hogere personeel inzet als verbeterpunt op het gebied van financiering.

De respondenten van twee organisaties noemen de preventie insteek als verbeterpunt. De respondent die werkt met de pilot complexe scheidingen vertelt hierover: “Ik zou ernaar toe willen dat het moment dat mensen moeilijk in hun relatie zitten dat ze zich gaan melden.” Daarnaast blijkt dat meerdere respondenten een preventieve aanpak ambiëren. Zo geeft de respondent van Ouderschap Blijft aan dat hij binnen Lindenhout, een organisatie voor specifieke hulpverlening, graag een preventieteam wil opzetten voor ouders die gaan scheiden. Deze ouders zouden een verwijzing moeten krijgen via de rechter om de scheiding in goede banen te leiden. Tijdens de interviews is het opgevallen dat respondenten zich afvragen wanneer de preventieve aanpak moet worden ingezet. Zo zegt een respondent dat deze preventieve aanpak al op de basisschool gebeuren moet, terwijl een andere respondent zegt dat dit moet worden ingezet wanneer partners een kind krijgen. Andere respondenten geven aan dat dit moet gebeuren wanneer er relatieproblemen worden ervaren of wanneer partners hebben besloten om te gaan scheiden.

Daarnaast gaven respondenten van twee organisaties aan dat zij willen werken aan de naamsbekendheid. De respondent van Goed Uit Elkaar benoemt: “Nog meer onder de aandacht brengen en het warm houden.” Daarbij komt ook naar voren dat er in de beginfase veel aandacht is over het project. Er wordt een artikel geplaatst in de lokale krant, waarbij er meerdere aanmeldingen binnenkomen in het eerste weekend. Hierna neemt de promotie af, waardoor nieuwe aanmeldingen uitblijven. De respondent geeft daarbij aan dat het warm gehouden moet worden onder de mensen. Promotie is daarbij van essentieel belang. Enkele andere respondenten geven aan dat het lastig is de groepen van het aangeboden instrument vol te krijgen. Zo zegt de respondent van Zandkastelen: “Ik zou wel graag wat meer naamsbekendheid willen zien, dat mag wat meer worden. Ik draai de groep twee keer per jaar, omdat ik de groepen niet goed samengesteld krijg. Het ligt misschien wel aan mijzelf, ik ben niet zo van de marketing.” Daarnaast geeft de respondent van Kinderen uit de knel aan dat er voor het opstarten van het project gekozen is voor een samenwerkingsverband met Mediant, Jeugd GGZ en Ambiq. Zij hebben hiervoor gekozen omdat uit ervaring is gebleken dat groepen moeilijk vol te krijgen zijn. Dit kan kon worden verbeterd door meer naamsbekendheid te creëren.

Hoofdstuk 5: Conclusie

In dit hoofdstuk worden de conclusies beschreven aan de hand van de praktische deelvragen. Door de uitkomsten van de praktische deelvragen kan er antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag. Ook worden in dit hoofdstuk de aanbevelingen weergegeven. Daarnaast wordt er een sterkte/zwakte analyse over het onderzoek. Tot slot wordt er een discussie weergegeven, dit wordt gekoppeld aan de verschillende niveaus: Micro, meso en macro niveau.

5.1 Conclusie praktische deelvraag 1: Het ingezette instrument en het doel van het instrument

Kijkend naar de resultaten van deelvraag 1 die beschreven worden in hoofdstuk 4, komen een aantal zaken naar voren. Zo blijkt dat het merendeel van de organisaties zich richten op de belangen van het kind. Naast de respondenten die werken met een instrument voor de kinderen gaven ook de respondenten van onder andere scheidingspreekuren en Mediation aan dat zij het kind centraal stellen. Bij deze organisaties wordt dit op een indirecte manier gedaan door aan de slag te gaan met de ouders, bijvoorbeeld door het opstellen van een ouderschapsplan. Alba-Fisch (2003) beschrijft dat veel kinderen kunnen leiden aan depressie en angst tijdens de scheiding van de ouders. Twee jaar na de scheiding laat 75% van deze kinderen verminderde symptomen zien, maar de overige 25% blijft in de volgende zes jaar kwetsbaar (Hetherington & Kelly, 2003). Hieruit kan opgemaakt worden dat het aanbod om nadelige gevolgen van een scheiding te voorkomen of verminderen voor kinderen erg belangrijk is.

Een ander belangrijk aspect is dat bijna de helft van de organisaties aangeeft op een preventieve manier te willen werken. Zij proberen scheidingsproblematiek te voorkomen door aan het begin van het scheidingsproces zaken op orde te krijgen of de nadelige gevolgen te verminderen. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan bij het project Goed uit Elkaar of door middel van een scheidingspreekuur. Een onderdeel daarvan kan zijn het opstellen van een ouderschapsplan. De methode Centering Parenting vindt plaats voor het proces van scheiden, zij zetten in op de veranderende partnerrol na het krijgen van een kind. Dit zorgt ervoor dat scheidingsproblematiek wordt voorkomen omdat er in een vroeg stadium wordt gepraat over zaken als relaties en problemen die kunnen ontstaan. Daarnaast geeft een aantal respondenten aan dat de preventieve manier van werken nog niet haalbaar is omdat zij aanmeldingen krijgen waar mensen al in verder in het proces zitten, waarvan een klein deel al in een complexe scheidingssituatie is beland. Dit is bijvoorbeeld terug te zien bij project Bram in Vriezenveen. In dit geval geeft de respondent aan dat zij graag zou zien dat mensen in een eerder stadium al aan de bel zouden trekken. In de realiteit krijgt zij vooral te maken met situaties waarin de maatregel Bram is opgelegd door kinderrechter. Dit geeft aan dat wanneer mensen eerder op de hoogte zijn van het aanbod ter preventie van scheidingsproblematiek er in een vroeger stadium hulp gezocht wordt. Wanneer dit gebeurt kan er worden gehandeld vanuit een preventieve aanpak.

5.2 Conclusie praktische deelvraag 2: Resultaten van het instrument

Uit de resultaten van deelvraag 2 beschreven in hoofdstuk 4 blijkt dat het merendeel van de respondenten niet bekend is met de resultaten van het instrument. De redenen die zij hiervoor geven zijn:

- Het instrument is recentelijk opgestart. Hierdoor is er vaak nog weinig tot niks bekend.
- Het instrument is laagdrempelig waardoor er weinig tot geen gegevens worden vastgelegd. Ook zien zij vaak mensen maar één keer, hierdoor is niet bekend welk effect het ingezette instrument heeft.

- Het instrument is zo preventief dat er niet gemeten kan worden of het ingezette instrument van invloed is geweest op de keuze die wordt gemaakt. Bijvoorbeeld de keuze om wel of niet te gaan scheiden.
- Er kunnen ook andere factoren meespelen die van invloed zijn op het wel of niet goed verlopen van een scheiding. Het ingezette instrument hoeft hierbij niet doorslaggevend te zijn. Zo kan bijvoorbeeld het netwerk een belemmerende of helpende factor zijn.

Daarnaast geven enkele respondenten aan dat er geen resultaten bekend zijn, maar er wordt wel bijgehouden hoeveel mensen gebruik maken van het instrument, waar ze vandaan komen, welke thema's besproken worden en er wordt na het gesprek geëvalueerd of het als prettig ervaren is. In dit geval speelde ook mee dat het ingezette instrument laagdrempelig van aard is.

De respondenten van Kinderen uit de knel geven aan dat de interventie gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek. Het is een onderbouwde interventie die bestaat uit een samenwerking tussen de KJTC en het Lorenhuis. De interventie is ontstaan doordat er vaak weinig tot geen resultaten waren bij behandelingen van ouders en/ of kinderen in complexe scheidingssituaties (Lawick & Visser, 2014). Uit de resultaten kan worden geconcludeerd dat twee derde van de mensen die deelnemen aan Kinderen uit de Knel erop achteruitgaan of hetzelfde blijft handelen. Deze conclusie is getrokken nadat er een evidenced based onderzoek is uitgevoerd. Bij een groot deel van de instrumenten heeft nog geen evidenced based onderzoek plaatsgevonden, dit komt doordat deze instrumenten recentelijk zijn opgestart. Deze instrumenten zijn ontstaan uit de scheidingsproblematiek binnen Nederland waarmee de professionals in de praktijk te maken hebben. In de meeste gevallen wordt er in een later stadium gekeken of het instrument de vraag beantwoordt. Dit kan worden gedaan in de vorm van een evaluatie of evidenced based onderzoek.

5.3 Conclusie praktische deelvraag 3: Bevinden van de professionals

Alle respondenten gaven aan dat ze het werken met het instrument als positief ervoeren. Er werd vaak genoemd dat ze het mooi, fantastisch, prettig en geweldig vonden. Ook ervoeren ze veel voldoening, een aantal respondenten geeft aan dat ze het gevoel hebben een verschil te kunnen maken. Een klein deel gaf aan het positief te vinden dat ze vanuit de eigen visie konden werken. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de respondenten allemaal met enthousiasme en passie bezig waren met ingezette instrument.

Daarnaast geven enkele professionals aan dat het werken met het instrument soms als heftig wordt ervaren. Bij een scheiding komen er veel emoties als woede en verdriet naar voren bij de cliënten, die zij afreageren op de professionals. In sommige situaties kan dit escaleren naar verbale en lichamelijk agressie, zowel naar zichzelf als de (ex)partner en de professional. Dit zorgt voor spanning bij de professional en heeft een grote impact. Essentieel is dat wanneer de mensen in een complexe scheidingssituatie zitten, er altijd tenminste twee professionals aanwezig bij het ingezette instrument. Hieruit kunnen we opmaken dat wanneer er in een eerder stadium wordt gehandeld, er nog een open gesprek met de professionals mogelijk is. Dan zijn de verhoudingen tussen de (ex)partners nog niet verhardt.

Een aantal van de respondenten gaf aan dat het instrument niet standaard voor elk persoon kan worden ingezet, maar dat er per persoon/ situatie moet worden gekeken naar wat er nodig is. Hierdoor kan de conclusie getrokken worden dat het belangrijk is dat de professional op maat hulp biedt. Het instrument kan als leidraad of houvast worden gebruikt, maar is niet voor iedere situatie bruikbaar.

5.4 Conclusie praktische deelvraag 4: Bevindingen van de cliënten

Uit de resultaten beschreven bij deelvraag 4 in hoofdstuk 4 blijkt dat de cliënten over het algemeen het ingezette instrument als prettig ervaren. Ze voelen zich vaak opgelucht, hebben het idee dat ze er niet meer alleen voor staan, zien oplossingen voor hun problemen en hebben het gevoel dat ze een plek hebben om open te kunnen praten. Dit laatste geldt vooral voor kinderen, zij kunnen dan op een neutrale plaats hun verhaal doen. Zonder dat zij partij moeten kiezen voor één van de ouders. Sommige respondenten geven aan dat een aantal cliënten voor het gesprek spanningen en zenuwen ervaren, maar na het gesprek opgelucht naar buiten gaan.

Daarnaast is er ook een aantal cliënten die het ervaart als confronterend. Dit is vooral het geval wanneer de partners elkaar lange tijd niet hebben gezien en dan samenkomen in dezelfde ruimte waarbij de hulpverlener voor hun gevoel benoemt wat er allemaal moet gebeuren. De mensen willen eigenlijk een platform waarbij zij hun verhaal kwijt kunnen terwijl de meeste instrumenten zich richten op oplossingen. Ook vindt een aantal mensen het erg confronterend wanneer zij hun verhaal binnen een groep moeten houden en zij dan commentaar krijgen van de andere groepsleden. Dit ervaren zij als aanvallend en belerend. Tevens is er ook een deel dat het werken binnen een groep wel als positief ervaart. Zij ervaren het als waardevol dat hen een spiegel wordt voorgehouden. Zij worden hierdoor bewust van hun eigen handelen en welke invloed dit kan hebben op het netwerk, vooral wanneer er kinderen bij betrokken zijn.

Tevens kan er geconcludeerd worden dat mensen het als prettig ervaren op een laagdrempelige en soepele manier met de hulpverleners om te gaan. Dit bevordert het proces van goed uit elkaar gaan of bij elkaar blijven. Wanneer mensen in een complexe scheiding zitten verloopt dit proces veel stroever. En hangt er vaak veel spanning tussen de (ex)partners. Belangrijk voor de hulpverlener is dan om een neutrale onpartijdige houding aan te nemen.

5.5 Conclusies praktische deelvraag 5: Verbeterpunten

Gekeken naar de resultaten van deelvraag 5 uit hoofdstuk 4 blijkt dat bijna de helft van respondenten het instrument willen door ontwikkelen. Zij geven hier verschillende manieren aan waarop zij deze doorontwikkeling willen zien. Bijvoorbeeld door het inzetten van ervaringsdeskundigen, door scholingen en cursussen of door kennis uit te wisselen met organisaties die een soortgelijk aanbod hebben.

Een aantal respondenten gaf aan dat de financiering beter moet worden geregeld. Een respondent benoemde dat er meer personeel moet worden ingezet, dit kan worden bereikt door meer budget. Na de invoering van de WMO zijn gemeenten zelf verantwoordelijk geworden om zorg in te kopen (NRC, 2014). Dit heeft ervoor gezorgd dat er binnen de gemeenten een verschillend aanbod is betreft scheidingsproblematiek. Een respondent noemde dat het aantal uur dat partners recht hebben op Mediation verschilt per gemeente. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat er binnen Nederland geen eenduidig aanbod is op het gebied van hulp bij scheiding.

Ook geven enkele respondenten aan dat zij willen werken aan een grotere naamsbekendheid. Zo gaven de respondenten van de Mediation aan dat veel mensen vaak niet weten wat het inhoudt, terwijl het al zo'n 30 jaar bestaat. Na het opstarten van een instrument is het belangrijk dat het gepromoot blijft worden. Het moet warm gehouden worden onder de mensen, anders ontstaat er onwetendheid. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door het verspreiden van flyers, het plaatsen van een artikel in de krant of het gebruikmaken van social mediakanalen. Mensen hebben weinig tot geen kennis over het aanbod wat betreft scheidingsproblematiek. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat mensen vaak niet goed op de hoogte zijn van het aanbod bij scheidingsproblematiek.

Tot slot gaven enkele respondenten aan dat zij meer willen werken vanuit een preventieve insteek. Vanuit een professioneel oogpunt kunnen er veel kosten worden bespaard wanneer mensen in een vroeg stadium hulp gaan zoeken zodat de professional vanuit een preventieve aanpak kan werken. Ook kan de professional beter hulp verlenen wanneer de verhoudingen tussen de partners nog niet zijn verhard. De meeste ideale situatie zou zijn dat mensen zich al melden wanneer mensen merken dat de relatie minder soepel verloopt. Of wanneer zij net besloten hebben te gaan scheiden. In de realiteit blijkt vaak dat mensen te lang wachten, in het ergste geval mondt dit uit in een complexe scheidingssituatie. Hieruit kan worden geconcludeerd dat mensen vaak te laat hulp zoeken en de situatie verslechterd wat had kunnen worden voorkomen wanneer mensen in een eerder stadium hulp hadden gezocht.

5.6 Conclusie onderzoeksvraag: Meest effectieve instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek

Aan de hand van de uitkomsten op de deelvragen kan er antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag: “Wat zijn de meest effectieve instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek die aansluiten bij de missie van Stimenz?”

Een groot deel van de respondenten geeft aan preventief te willen werken. Tijdens de interviews kwam naar voren dat dit ook de effectiefste manier van werken is. Het zorgt voor het voorkomen van nadelige gevolgen op sociaal-emotioneel gebied voor de (ex)partners en eventuele kinderen. Daarnaast zorgt het voor vermindering van kosten, doordat intensieve programma's als Kinderen uit de Knel en Ouderschap Blijft niet hoeven worden ingezet. Tot slot zorgt het voor een minderen belasting voor de professional, doordat zij in mindere mate te maken hebben met complexe scheidingssituaties. In de praktijk blijkt echter dat het preventieve werken nog niet haalbaar is. De professionals geven aan dat zij de mensen nog niet kunnen bereiken in een vroeg stadium van het proces. Het blijkt dat er onwetendheid is onder de mensen over het aanbod ter preventie van scheidingsproblematiek. Zij weten niet waar zij terecht kunnen met hun vragen omtrent hun relatie en scheiding. Dit is een van de redenen waardoor professionals (nog) niet kunnen inzetten op de preventie van scheidingsproblematiek. Op landelijk gebied zijn er steeds meer initiatieven waarbij mensen op een laagdrempelig en preventieve manier informatie kunnen inwinnen over problemen die te maken hebben met relatie en scheiding. Het blijkt dus dat laagdrempelige vormen van dienstverlening zoals een echtscheidingssprekuren en Goed uit Elkaar als effectief worden ervaren. Echt blijft dat mensen de weg naar deze dienstverlening nog niet allemaal goed kunnen vinden.

Over het algemeen is het effect van de methodes, interventies en vormen van laagdrempelige dienstverlening betreft scheidingsproblematiek lastig te meten, dit komt onder andere doordat er vaak achteraf geen effectmeting is gedaan (Nij, 2018). Dit is ook terug te zien binnen dit onderzoek. Uit de antwoorden van de respondenten bleek dat er weinig tot geen resultaten bekend waren over de ingezette instrumenten. Dit maakt het erg moeilijk om uitspraken te doen over de meest effectieve preventie instrumenten. De professionals geven aan dat de keuze die wordt gemaakt van de (ex)partners afhankelijk is van veel factoren. Het is lastig om te stellen of deze keuze, om bijvoorbeeld bij elkaar te blijven of te gaan scheiden, gebaseerd is op het gebruik van het ingezette instrument.

Uit de antwoorden van de respondenten is gebleken dat de meeste instrumenten de belangen van de kinderen direct of indirect vooropstellen. Kinderen uit de knel is de enige interventie voor kinderen die gebaseerd is op evidenced based onderzoek. Voor een deel van de deelnemers aan deze interventie blijkt het effect terwijl het andere deel van de deelnemers geen verschil of een verslechtering van de situatie ervaart. Naast kinderen uit de knel is een groot aanbod wat de

doelgroep kinderen in scheidingssituaties betreft, bij dit aanbod heeft er geen evidenced based onderzoek plaatsgevonden. Dit aanbod bestaat uit methodes en interventies waarbij de professionals aan de slag gaan met de kinderen. De professionals doen dit aan de hand van verschillende werkvormen. Hierdoor proberen zij de nadelige gevolgen van scheidingsproblematiek te voorkomen of te verminderen. Kinderen kunnen hierdoor bijvoorbeeld de scheiding beter verwerken zodat zij hier op latere leeftijd minder last van hebben. Onderzoek toont aan dat kinderen nadelige factoren kunnen ervaren wanneer er niet met ze aan de slag wordt gegaan. Er wordt daarbij aangegeven dat het belangrijk is een gezin te ondersteunen bij alle veranderingen die gaan komen, het bevordert de communicatie en de sfeer binnen het gezin (Alba-Fisch, 2016). Daarnaast worden de belangen van de kinderen indirect behartigd door aan de slag te gaan met de ouders. Hierbij valt te denken aan mediation en scheidingssprekuren, waarbij gewerkt wordt aan het bevorderen van de communicatie tussen de (ex)partners.

Verder zijn de methodes Centering Pregnancy en Centering Parenting in opkomst. Deze methodes komen uit de Verenigde Staten en richten zich op de eigen verantwoordelijkheid, de veranderende partnerrol na het krijgen van een kind en het versterken van het netwerk. Ouders zijn beter geïnformeerd, zelfverzekerder en worden in de eigen kracht gezet door zelf de regie in handen te nemen. Tijdens deze bijeenkomsten worden er thema's besproken als: Relatie, gezondheid en opvoeding. De methode is in de Verenigde Staten gebaseerd op evidenced based onderzoek (Centering Healthcare Institute, 2018). Doordat deze methode als effectief werd ervaren, is deze geïmplementeerd in het Nederlandse aanbod. De verwachting is dat deze methode ook effectief zal zijn in Nederland. Deze verwachting is er omdat de methode in de Verenigde Staten gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek en als positief werd ervaren door zowel de deelnemers als de professionals. Deze aanpak is een effectieve manier om op een preventieve wijze met scheidingsproblematiek aan de slag te gaan.

5.7 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de conclusies worden er drie aanbevelingen gegeven. De aanbevelingen kan Stimenz Apeldoorn gebruiken voor het door ontwikkelen van de Relatiedesk.

Aanbeveling 1: Meer kennis over het aanbod

Uit de conclusies kwam naar voren dat de mensen weinig kennis hebben over het huidige aanbod op het gebied ter preventie van scheidingsproblematiek. Mensen weten niet waar zij terecht kunnen met vragen waardoor zij pas later in het stadium hulp gaan zoeken. Ook blijkt het dat de mensen de weg naar het instrument wel kunnen vinden nadat het instrument intensief is gepromoot. Vaak gebeurt dit wanneer een instrument net wordt opgestart. Wanneer het promoten afneemt zwakt de belangstelling van de mensen af. De aanbeveling voor Stimenz is om de Relatiedesk te blijven promoten. Dit kan bijvoorbeeld door flyers te verspreiden bij de huisarts, tandarts, basisscholen, consultatiebureau en buurthuizen. Ook kan het onder de aandacht worden gebracht bij de verschillende social mediakanalen zoals Facebook, Twitter en Instagram. Op deze manier kunnen mensen in een vroeg stadium bereikt worden en kan Stimenz inzetten op een preventieve manier van werken.

Aanbeveling 2: Inzetten op de (ex)partners

Gebleken uit de bovenstaande conclusies is dat het aanbod voor kinderen erg uitgebreid is. Er zijn veel instrumenten waarbij het kind centraal staat. Er wordt meer ingezet op de veranderende ouderrol na een scheiding dan dat er aandacht wordt besteedt aan de belangen van de individuele (ex)partners. Stimenz zou zich kunnen onderscheiden van het huidige aanbod door specifiek in te zetten op de belangen van de individuele (ex)partners.

Aanbeveling 3: Samenwerkingsverbanden

Gebleken is dat de meeste organisaties alleen samenwerken binnen hun eigen regio of gemeente. Het zou waardevol zijn wanneer organisaties regio en gemeente overstijgend gaan samenwerken. Hierdoor kunnen de organisaties ervaringen en kennis uitwisselen waardoor het aanbod blijft door ontwikkelen. De aanbeveling voor Stimenz is om contact op te nemen met de organisaties die zijn geïnterviewd tijdens dit onderzoek. De expertise van deze professionals kan input zijn voor de Relatiedesk. Dit kan zorgen voor een wisselwerking, de Relatiedesk kan ook dienen als inspiratie voor deze organisaties.

5.8 Sterkte en zwakte analyse

In deze paragraaf wordt er een sterkte en zwakte analyse gemaakt van het onderzoek. Er wordt gekeken naar factoren die de betrouwbaarheid en validiteit hebben kunnen beïnvloeden.

Tabel 1 Sterkte en zwakte analyse

Sterktes	Zwaktes
Diepte-interviews	Twee respondenten in één interview
Contact opdrachtgever	Afwezigheid één onderzoeker tijdens interview
Samenwerking onderzoekers	Werving respondenten
Opnames interviews	Weinig resultaten
Enthousiasme respondenten	Interviewlijst

5.8.1 Sterktes

Diepte-interviews

Voorafgaand aan het onderzoek is er een interviewlijst opgesteld met open vragen. Met de diepte-interviews zijn de ervaringen en bevindingen onderzocht van de respondenten die werken met een instrument ter preventie van scheidingsproblematiek. Door de diepte-interviews konden de onderzoekers veel informatie over het instrument inwinnen. Er is tijd en ruimte binnen het interview vrijgemaakt zodat er doorgevraagd kon worden en er dieper op de ervaringen kon worden ingegaan.

Contact opdrachtgever

Het contact tussen de onderzoekers en de opdrachtgever verliep soepel. De opdrachtgever nam de tijd om met de onderzoekers bijvoorbeeld de hoofd en deelvragen te formuleren. Ook dacht hij mee in oplossingen en kansen van het onderzoek. Daarnaast kregen de onderzoekers de ruimte en vrijheid om het onderzoek uit te voeren. Verder werden er middelen ter beschikking gesteld aan de onderzoekers, zoals een werkruimte en een account van Stimenz. Ook werden zij betrokken bij de organisatie van Stimenz door een introductiecursus.

Samenwerking onderzoekers

Er was een goede samenwerking tussen de onderzoekers. Zij wisten wat ze van elkaar konden verwachten en hielden elkaar op de hoogte van de vorderingen. Daarnaast werden er duidelijke afspraken gemaakt en deze werden ook nageleefd. Er was ruimte voor flexibiliteit en er was sprake van goed overleg.

Opnames interviews

De betrouwbaarheid van het onderzoek wordt bevordert door het opnemen van de interviews. Dit maakt het voor de onderzoekers makkelijker om de gegevens te verwerken omdat de opname kon

worden teruggeluisterd. De onderzoekers kunnen tijdens het interview de aandacht volledig richten op de respondenten omdat er geen aantekeningen hoeven worden gemaakt (Verhoeven, 2014). Dit is ook toegepast tijdens dit onderzoek.

Enthousiasme respondenten

De respondenten waren tijdens de interviews erg enthousiast over het werken met het ingezette instrument. Dit zorgde ervoor dat er met enthousiasme en passie geantwoord werd op de gestelde interviewvragen. Ook zorgde het voor een open gesprek waarbij de onderzoekers veel input hadden voor het beantwoorden van de praktische deelvragen.

5.8.2 Zwaktes

Twee respondenten in één interview

Bij enkele interviews gaf de respondent de voorkeur aan een interview met twee professionals. Dit heeft invloed kunnen hebben op de uitkomsten van deze interviews. De respondenten hebben elkaar hierdoor kunnen beïnvloeden doordat zij bijvoorbeeld de andere respondent niet konden laten uitpraten. Ook was het voor de onderzoeker lastiger om deze interviews te houden omdat de aandacht moest worden verdeeld over twee respondenten. Bij vervolgonderzoek is het advies om de interviews met één professional te houden.

Afwezigheid één onderzoeker tijdens interview

In sommige gevallen was het planning technisch niet mogelijk om met twee onderzoekers naar een interview te gaan. Dit kan ervoor gezorgd hebben dat er bijvoorbeeld minder is doorgevraagd, hierdoor kan de betrouwbaarheid zijn beïnvloed.

Werving respondenten

Aan het begin van het onderzoek was het lastig om respondenten te werven die voldeden aan de gestelde steekproef. Hierdoor is de externe validiteit minder geworden. Verhoeven (2014) benoemt dat de steekproef de juiste afspiegeling moet vormen van de populatie. Een groot aantal respondenten antwoordde niet, had geen tijd of was niet bereid om een interview te doen. Dit maakte het voor de onderzoekers lastig om aan het aantal interviews te komen, dat nodig is om de betrouwbaarheid van het onderzoek te bevorderen.

Doordat het lastig was om organisaties te vinden, die net als de Relatiedesk een preventief aanbod hebben betreft scheidingsproblematiek is de bruikbaarheid van het onderzoek minder geworden.

Weinig resultaten

De meerderheid van de instrumenten hadden weinig tot geen resultaten. Hierdoor was het moeilijk om uitspraak te doen over wat de meest effectieve instrumenten zijn. Dit maakte het lastig om de onderzoeksvraag te beantwoorden en hierdoor is onderzoek minder valide. Het onderzoek zou meer valide zijn wanneer deze resultaten wel bekend zouden zijn.

Interviewlijst

Een deel van de opgestelde interviewlijst was niet te koppelen aan de praktische deelvragen. Achteraf gezien hadden de onderzoekers beter gebruik kunnen maken van een topic lijst. Zo waren de onderwerpen beter aan bod gekomen en hoeft er niet vast te worden gehouden aan de vaste volgorde van de interviewlijst. Bij een aantal interviews werden de eerste drie vragen al beantwoord in de eerste vraag. In het vervolg is het makkelijker op vragen te groeperen met dezelfde antwoordcategorieën. Zo voorkom je dat er bepaalde antwoordpatronen ontstaan (Verhoeven,

2014). Doordat er gekozen is voor een vaste interviewlijst is de betrouwbaarheid van dit onderzoek gewaarborgd, doordat de interviews herhaalbaar zijn.

5.9 Discussie

Bij het onderwerp dat hieronder ter discussie gesteld gaat worden, wordt er gekeken wie de verantwoordelijkheid moet hebben bij de preventieve aanpak van scheidingsproblematiek. Ligt deze verantwoordelijkheid bij de burger zelf, het onderwijs of bij de overheid. Daarbij worden er op micro, meso en macro niveau argumenten weergegeven en onderbouwd die dit onderwerp ter discussie stellen. Tijdens de verschillende interviews kwam naar voren dat het moeilijk is om te bepalen wanneer er ingezet moet worden op de preventieve aanpak. Is dit bijvoorbeeld wanneer een kind op school zit, partner gaan trouwen of kinderen krijgen.

5.9.1 Micro

Binnen de motivatie worden twee belangrijk soorten onderscheiden namelijk: Intrinsieke en extrinsieke motivatie. Bij intrinsieke motivatie wordt het handelen vanuit de persoon zelf gestimuleerd. Bij extrinsieke motivatie wordt dit handelen door de buitenwereld gestimuleerd, bijvoorbeeld door het netwerk (Becker, 2009). Als er gekeken wordt naar het micro niveau is er nog geen sprake van enkele vorm van hulpverlening. Wanneer er op dit gebied een preventieve aanpak ingezet moet worden is het aan de mensen zelf om hulp te zoeken. Er kan door de intrinsieke en extrinsieke motivatie druk uitgeoefend worden op de persoon. Zo kan de intrinsieke motivatie zijn dat de persoon wel problemen ervaart binnen de relatie, maar dat deze nog niet zo sterk aanwezig zijn dat het gevoel ontstaat hulp te zoeken. De extrinsieke motivatie kan ook van invloed zijn. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan druk uit het netwerk. Wanneer iemand uit het netwerk zegt dat de persoon in kwestie zich aanstelt zal deze minder snel hulp zoeken bij de problemen die worden ervaren. In beide gevallen zal er in een later stadium wel hulp gezocht worden, bijvoorbeeld bij mediation of bij relatietherapie. Dit is het punt dat de hulpverlener in beeld komt. Het is de taak van de hulpverlener om op een neutrale en onpartijdige manier met de partners om te gaan. Hoefnagels (2015) benoemt dat de taak van mediators en hulpverleners is om stellen die uit elkaar gaan te helpen om de scheidingsmelding te verduidelijken. Voor veel partners is het moeilijk om te zeggen waarom ze niet verder willen met de relatie. Wanneer de professional deze boodschap goed overbrengt zijn partners in staat om op een fatsoenlijke manier uit elkaar te gaan. In de ideale situatie zou er in de begin fase al een preventief aanbod zijn, waar de desbetreffende persoon op had kunnen terug vallen. Daarbij hadden verdere problemen voorkomen kunnen worden. Vanuit dit perspectief wordt de verantwoordelijkheid dus bij de burger zelf neergelegd.

5.9.2 Meso

De preventieve aanpak zou al op middelbare scholen kunnen worden ingezet in de vorm van het vak Relatiekunde. Warnaar (2007), voorzitter van de Vereniging van Familierecht Advocaten en Scheidingsbemiddelaars, pleit dat Relatiekunde een verplicht vak moet worden op middelbare scholen. Volgens Warnaar (2007) kunnen extreme gevallen rondom scheiding worden voorkomen doordat de scholieren beter voorbereid zijn op een relatie. Scholieren op de middelbare school worden vaak voor de eerste keer verliefd en krijgen voor het eerst een relatie. Door te leren over relaties weten de scholieren later beter wat ze willen en wat zij verwachten. De lessen Relatiekunde zouden naast theorielessen ook moeten bestaan uit rollenspellen. Bezemer, relatiedeskundige, (2007) geeft aan dat het geen zin heeft om met middelbare scholieren te praten over huwelijken aangezien zij nog niet bezig zijn met trouwen. Volgens Bezemer (2007) kun je het al wel hebben over veranderende rollen tussen mannen en vrouwen en beginnende relaties. Al in 1997 kwam Roel van Duijn met het initiatief om liefdeslessen te geven op scholen. Van Duijn (2007) benoemt dat het belangrijk is om onderwerpen als liefde en vriendschap aan bod te laten komen omdat in het hele

leven relaties centraal zullen staan. Een aantal scholen zoals het Montessori Lyceum in Amsterdam geven het vak Leefstijl waarbij relaties aan bod komen. Als er wordt gekeken vanuit dit perspectief moet de preventieve aanpak al worden ingezet op de middelbare school. Op de middelbare school zijn vaak maatschappelijk werkers aanwezig. Zou zouden kunnen ondersteunen bij de lessen Relatiekunde. Wanneer er een leerling is die dan aangeeft al problemen te ervaren op dit gebied, bijvoorbeeld in de thuissituatie kan de maatschappelijk werker hierop inspringen. De maatschappelijk werker kan dan individuele gesprekken aanbieden. Daarnaast is het ook de taak van de mentor om eventuele signalen over een leerling bij de maatschappelijk werker kenbaar te maken. Het blijft lastig om de effecten van de lessen Relatiekunde op de middelbare school te meten. Dit omdat het afhankelijk is van meerdere factoren. Op latere leeftijd is het niet te achterhalen of een relatie wel of niet is geslaagd door het inzetten van het vak Relatiekunde.

5.9.3 Macro

Volgens van der Spoel (2014) vindt men dat de overheid zich niet moet bemoeien met relaties. In oktober 2014 schreven hulporganisaties zoals het Nederlands Jeugd Instituut de gemeentes een brandbrief met de nadelige gevolgen van scheidingen voor kinderen. Hierop startte Amersfoort met een proef, voorlichting en advies over relaties aan jonge ouders. Deze proeven zijn gebaseerd op de methodes Centering Pregnancy en Centering Parenting die in de VS zijn ontwikkeld. Dit geeft aan dat de preventieve aanpak de verantwoordelijkheid is van de overheid. Wanneer de overheid programma's ontwikkeld en daarvoor een budget vrijmaakt, kunnen mensen gebruik maken van deze diensten. Mensen hoeven hierdoor niet zelf opzoek te gaan naar hulp maar kunnen gebruik maken van de het aanbod dat opgesteld is door de overheid. Bovendien zijn die laagdrempelige vormen van dienstverlening. Bij Centering Pregnancy en Centering Parenting vinden er in groepsverband informatiebijeenkomsten plaats, waarbij ook onderwerpen als relaties voorbijkomen en er een sociaal werker aanwezig is. De sociaal werker, verloskundige en verpleegkundige werken interdisciplinair samen waardoor thema's vanuit verschillende invalshoeken kunnen worden bekeken. Waarbij elke professional op zich kennis heeft van zijn of haar expertise. Het blijft lastig om te achterhalen welke invloed de deelname aan Centering Pregnancy of Centering Parenting heeft op de verloop van bijvoorbeeld relaties.

Literatuurlijst

Internet

AD. (2016). In Vathorst sneuvelt één op de twee huwelijken. Geraadpleegd op 14 september 2017, van

<https://www.ad.nl/amersfoort/in-vathorst-sneuveld-een-op-twee-huwelijken~adbfb90a/>

Alles over scheiding, (2017). Gemeente komt met preventieaanpak echtscheidingen. Geraadpleegd op 7 september 2017, van

<http://www.allesoverscheiding.nl/nieuwsberichten/gemeente-komt-met-preventieaanpak-echtscheidingen/>

Becker, A. (2009). *Ageing and the importance to motivate volunteering*. Master Thesis, Erasmus University Rotterdam.

Bouman, A.M. (2004). Financiële gevolgen van de beëindiging van ongehuwd samenwonen voor man en vrouw. Geraadpleegd op 7 september 2017, van

<https://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/5CC60923-E03A-4E4B-A3B5-C070754F146C/0/2004k3b15p067art.pdf>

Braun. (2017). Bram: een effectieve interventie bij vechtscheidingen waarbij justitie en sociaal werk samenwerken? Geraadpleegd op 12 december 2017 van

<https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/project-detail/effectief-werken-in-de-jeugdsector/bram-een-effectieve-interventie-bij-vechtscheidingen-waarbij-justitie-en-sociaal-werk-samenwerken/verslagen/>

Bruijn, de, M. (2013). Welbevinden. Geraadpleegd op 12 oktober 2017 van

<https://www.ensie.nl/maj-de-bruijn/welbevinden>

Buurtplein. (2017). Echtscheidingssprekkuur. Geraadpleegd op 5 september 2017, van

<https://www.buurtplein.nl/nieuws/echtscheidingssprekkuur/>

CBS Statline. (2017). Echtscheiding; leeftijdsverschil, kinderen, geboorteland, huwelijksduur.

Geraadpleegd op 8 augustus 2017, van

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=60060ned>

Centering. (2017). Centering Parenting is gericht op het versterken van de eigen kracht van gezinnen.

Geraadpleegd op 12 december 2017 van,

<https://www.centeringhealthcare.nl/zorgverleners/parenting/>

Centering Healtcare Institute. (2018). How it works. Geraadpleegd op 10 januari 2018, van

<https://www.centeringhealthcare.org/what-we-do/centering-parenting>

Dijkstershuis, B. (2016). Preventie is een taak van de overheid. Geraadpleegd op 11 oktober 2017, van

<https://www.volkskrant.nl/opinie/preventie-scheidingen-is-taak-van-de-overheid~a4293516/>

Gemeente Amsterdam, (2015). Complexe echtscheidingen. Geraadpleegd op 7 september 2017, van

<https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/sociaal/onderwijs-jeugd-zorg/zorg-jeugd/nieuwsbrief-zorg/documenten/nieuwsbrief-15-19/complexe/>

- Gemeentenu. (2014). Preventieve rol gemeente bij vechtscheidingen. Geraadpleegd op 14 september 2017, van
<https://www.gemeente.nu/sociaal/jeugdzorg/preventieve-rol-gemeenten-bij-vechtscheidingen/>
- Ipsso Facto. (2017). Inventariserend en evaluatief onderzoek. Geraadpleegd op 5 september 2017, van
<http://ipsofacto.nl/beleidsonderzoek/inventariserend-onderzoek/>
- Kenter Jeugdhulp. (2015). Subsidie voor project 'vroegsignalering, preventie en ketensamenwerking bij scheidingsproblematiek'. Geraadpleegd op 7 september 2017, van
<https://kenterjeugdhulp.nl/nieuws/subsidie-voor-project-vroegsignalering-preventie-en-ketensamenwerking-bij-scheidingsproblematiek/>
- Kind en echtscheiding (2017). Pas - Ouderverstoting. Geraadpleegd op 12 december 2017, van
<http://kindenechtscheiding.nl/aandacht-voor-je-kind/pas-ouderverstoting/>
- Kwadraad. (2016). Lisse: Maatschappelijk Werk, Opvoedadvies en Spreekuur Echtscheiding. Geraadpleegd op 7 september 2017, van
<https://www.kwadraad.nl/waar-vind-ik-kwadraad/lisse/>
- NJi. (2017). Databank Effectieve Jeugdinterventies. Geraadpleegd op 12 oktober 2017, van
[https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Dappere-Dinos-\(CODIP-NL-6-8-jaar\).html](https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Dappere-Dinos-(CODIP-NL-6-8-jaar).html)
- NJi. (2018). Effectiviteit sociale programma's en interventies voor preventie van radicalisering. Geraadpleegd op 10 januari 2018, van
<https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Effectiviteit-sociale-programmas-en-interventies-voor-preventie-van-radicalisering>
- NJi. (2017). Mogelijke gevolgen van een echtscheiding op het kind. Geraadpleegd op 7 september 2017, van
<https://www.nji.nl/Mogelijke-effecten-van-echtscheiding-op-het-kind>
- NJi. (2017). Ouderschap Blijft: methodiek voor omgangsregeling en -begeleiding. Geraadpleegd op 12 december 2017, van
<https://www.nji.nl/Ouderschap-Blijft-methodiek-voor-omgangsbemiddeling-en--begeleiding>
- NRC. (2014). Gespecialiseerde zorg verschilt flink per gemeente. Geraadpleegd op 10 januari 2018, van
<https://www.nrc.nl/nieuws/2014/09/29/gespecialiseerde-zorg-verschilt-flink-per-gemeente-a1422098>
- NRC. (2014). Jong scheiden in Vathorst. Geraadpleegd op 9 januari 2018, van
<https://www.nrc.nl/nieuws/2016/06/25/jong-scheiden-in-vathorst-2900762-a1505282>
- NOS. (2016). Rechter pakt vechtscheidingen aan. Geraadpleegd op 8 augustus 2017, van
<http://nos.nl/artikel/2144830-rechter-pakt-vechtscheidingen-aan.html>
- Nu (2017). Werk en privé. Geraadpleegd op 8 augustus 2017, van
<http://www.nu.nl/werk-en-privé/4122297/aantal-vechtscheidingen-groeit-explosief.html>

Mandemakers, J. (2016). De pijn van een scheiding treft vooral moeders met jonge kinderen. Geraadpleegd op 7 september 2017, van <http://www.nidi.nl/shared/content/demos/2016/demos-32-01-mandemakers.pdf>

Mens en Samenleving. (2007). Relatiekunde op school om scheiding te voorkomen. Geraadpleegd op 9 januari 2018, van <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/sociaal-cultureel/5126-relatiekunde-op-school-om-scheiding-te-voorkomen.html>

Remie, M. & Koelewijn, J. (2016). Jong scheiden in Vathorst. Geraadpleegd op 11 oktober 2017, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/06/25/jong-scheiden-in-vathorst-2900762-a1505282>

Rijksoverheid. (2017). Op welke manieren kan ik scheiden? Geraadpleegd op 5 september 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/manieren-om-te-scheiden>

Scheidingsinformatie. (2017). Ongehuwd samenwonen en scheiden. Geraadpleegd op 7 september 2017, van <http://www.scheidingsinformatie.nl/scheidingsprocedures/scheidingsprocedures/ongehuwd-samenwonen/artikel/211/ongehuwd-samenwonen-en-scheiden>

Stimenz. (2017). Missie en visie. Geraadpleegd op 17 oktober 2017, van <https://stimenz.nl/over-stimenz/missie-visie/>

Stimenz. (2017). Relatiedesk: Hèt startpunt bij (het voorkomen van) relatieproblemen en scheiding. Geraadpleegd op 17 oktober 2017, van <https://stimenz.nl/relatiedesk/>

Tubantia. (2017). Hengelo strijdt met nieuw project tegen vechtscheidingen. Geraadpleegd op 5 september 2017, van <http://www.tubantia.nl/hengelo/hengelo-strijdt-met-nieuw-project-tegen-vechtscheidingen~a3cd4b6d/>

Valk, I., van der. (2008). Samenvatting bevindingen effectonderzoek Kies voor het kind! Geraadpleegd op 12 december 2017 van, <http://kiesvoorhetkind.nl/wp-content/uploads/2013/11/Samenvatting-onderzoek-KIES-voor-het-kind.pdf>

Vechtscheiding. (2015). Problemen vechtscheiding. Geraadpleegd op 28 september 2017, van <https://vechtscheiding.nl/wat-is-een-vechtscheiding/problemen-vechtscheiding/>

Volkskrant. (2016). Preventie scheidingen is taak van de overheid. Geraadpleegd op 14 september 2017, van <https://www.volkskrant.nl/opinie/preventie-scheidingen-is-taak-van-de-overheid~a4293516/>

Zandkastelen. (2017). Het programma. Geraadpleegd op 12 december 2017, van <https://www.zandkastelen.nl/programma/>

Literatuur

- Boeije, H., Scheepers, P., Tobi, H. (2009). *Onderzoeksmethoden*. Meppel: Boom.
- Caplan, G. (1964). *Principles of Preventive Psychiatry*. New York: Basic Books.
- Chin-A-Fat, B.E.S. (2004). *Scheiden: (ter)echter zonder rechter? Een onderzoek naar de meerwaarde van scheidingsbemiddeling*. Proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam. Den Haag: SDU.
- Chin-A-Fat, B.E.S. & Steketee, M. (2001). *Bemiddeling in uitvoering. Evaluatie experimenten scheidings- en omgangsbemiddeling*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Douglas, E.M. (2006). *Mending Broken Families: Social policies for divorced families*. Landam, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Hetherington, E.M., & Kelly, J. (2003). *For better or for worse: Divorce reconsidered*. New York: W.W. Norton & Company.
- Lange, A. (2006). *Gedragsverandering in gezinnen* (8^e volledig herz. Dr.) Groningen: Wolters-Noordhoff
- Lawick, J., van. & Visser, M. (2014). *Kinderen uit de Knel: Een interventie voor gezinnen verwickeld in een vechtscheiding*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Migchelbrink, F. (2008). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn* (13e druk). Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Migchelbrink, F. (2013). *Handboek praktijkgericht onderzoek: Zorg, welzijn, wonen en werken*. Eindhoven: Uitgeverij SWP.
- Roos, S. de. & Dinther, M. van. (2011). *Preventie in de hulp- en dienstverlening: Toepassingen en achtergronden*. Bussum: Coetinho.
- Simons, P. (2014-2015) *Recht voor de zorg- en welzijnsprofessional*. Den Haag: BIM media B.V
- Singendonk, K. & Meesters, G. (2012). *Kind en echtscheiding: een ontwikkelingspsychologisch perspectief*. Amsterdam: Pearson.
- Spruijt, E. (2007). *Scheidingskinderen. Overzicht van recent sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van ouderlijke echtscheiding voor jongeren en kinderen*. Amsterdam: SWP.
- Spruijt, E., & Kormos, H. (2014). *Handboek scheiden en kinderen: Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Valk, I.E. van der (2013). *Eindrapportage KIES voor het kind. Effectonderzoek naar het preventieve interventieprogramma Kinderen In Echtscheiding Situatie*. Utrecht: Utrecht University.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken*. Amsterdam: Boom Lemma.

Tijdschrift

Alba-Fisch, M. (2016). Collaborative Divorce: An Effort to Reduce the Damage of Divorce. *Journal of Clinical Psychology*, 72(5), 444-457. Doi: 10.1002/jclp.22260

Goorden, O. (2015). Oproep: laten we gezamenlijk één pakket scheidingsinterventie voor preventie curatie ontwikkelen. *Kind Adolesc.* 36, 178-180. Doi: 10.1007/s12453-015-0090-3

Griffioen, R. (2015). De Relatie. *Maatwerk*. 16(1), 20-22. Doi: <https://doi.org/10.1007/s12459-015-0008-4>

Johnson, S. M., Hunsley, J., Greenberg, L., Schindler, D. (1999) Emotionally Focused Couples Therapy: Status and Challenges. *Clinical Psychology: Science and practice*, 6(1), 67-79. Doi: 10.1093/clipsy.6.1.67

Spruijt, E. (2011). Forumbijdrage: Ouderlijke conflicten als bron van ouderverstoting. *Pedagogiek*, 31 (2), 188-193.

Bijlage A: Planning

Activiteit	week	16	23	28	29	32	33	34	35
Gesprek Martin		v		v	v				
Gesprek Pim			v						
Criteria 1									
Criteria 2									
Criteria 3									
Criteria 4									
Criteria 5									
Criteria 7									
Criteria 8								v	

Activiteit	week	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6
Gesprek Martin		v		v																				
Gesprek Sanne			v	v																				
Gesprek Frederieke					v																			
Plan van aanpak				v																				
Go school																								
Go Stimenz																								
Criteria 4																								
Criteria 6																								
Criteria 7																								
Interviews																								
Interviews labelen																								
Afronden def. versie																								
Uitloop def. versie																								
Inleveren def. Versie																								

Legenda	
Lily	
Lisanne	
Beiden	
activiteit afgerond	v

Bijlage B: Opgestelde mail

Goedemorgen,

Wij zijn Lisanne Bruntink en Lily Baas. Op dit moment zijn wij vierdejaarsstudenten SPH aan het Saxion in Enschede. Vanuit onze opleiding doen wij onderzoek bij Stimenz Apeldoorn. Het onderzoek richt zich op de preventie van scheidingsproblematiek. Voor dit onderzoek willen wij o.a. informatie verzamelen a.d.h.v. interviews.

Toen wij het huidige aanbod betreft scheidingsproblematiek in kaart brachten, kwamen wij het tegen. Graag zouden wij u interviewen over het

Zou u hiervoor open staan? Graag horen wij van u.

Met vriendelijke groet,

Lisanne Bruntink & Lily Baas

Bijlage C: Herinneringsmail

Goedemorgen,

Onderstaande mail is anderhalf week geleden naar jullie verstuurd. We waren erg benieuwd of u ons wat kan laten weten over de mogelijkheden betreft een interview over het

De interviews moeten bij voorkeur voor het einde van November uitgevoerd worden, daarom zouden wij graag een reactie van u ontvangen.

met vriendelijk groet,

Lily Baas en Lisanne Bruntink

Interviewvragenlijst

1. Wat houdt het instrument in?
2. Waarom is er gekozen voor het instrument?
 - Vanuit de praktijk
 - Vanuit de theorie
3. Wat is het doel van het instrument?
4. Hoe wordt het instrument gebruikt?
5. Zijn er resultaten waaruit blijkt dat het doel wordt behaald?
Zo ja, hoe blijkt uit deze resultaten dat het doel van het instrument wordt bereikt?
Zo nee, wat is de reden hiervoor en kunt u iets zeggen over het tot nu toe verloopt?
6. Wat is uw ervaring met het instrument als professional?
7. Wat zijn naar uw inzicht de ervaringen van de cliënten?
8. Welke verbeterpunten zou u willen zien bij het instrument?
9. Heeft u tips en/of suggesties om het aanbod op het gebied van preventie van scheidingsproblematiek binnen uw organisatie te verbeteren en uit te breiden?
10. Heeft u nog connecties met organisaties die werken aan de preventie van scheidingsproblematiek?

Model overeenkomst onderzoeksopdracht

Academie Mens en Maatschappij

OVEREENKOMST ONDERZOEKSOPDRACHT

STUDENTGEGEVENS	
Naam	Lily Baas
Adres	Beusekampaan 21
Postcode/woonplaats	7241 HD Lochem
Telefoonnummer	-
Mobiel	06-47083748
Email	lilybaas@hotmail.com
Opleiding	SPH

STUDENTGEGEVENS	
Naam	Lisanne Bruntink
Adres	Hengeler 77
Postcode/woonplaats	7161 ET Neede
Telefoonnummer	-
Mobiel	06-13518418
Email	lisanne-bruntink@hotmail.com
Opleiding	SPH

(Indien meerdere deelnemende studenten, naam en adresgegevens toevoegen)

GEGEVENS INSTELLING/ORGANISATIE	
Naam Organisatie + afdeling	Stimenz Relatiedesk
Eindverantwoordelijke onderzoek	Martin van Randwijk
Onderzoeksbegeleider + opleiding	Martin van Randwijk MWD
Adres	Brinklaan 268
Postcode/woonplaats	7301 BC Apeldoorn
Telefoonnummer	088-7846464
Email	info@stimenz.nl

De organisatie geeft wel toestemming voor publicatie van het bachelorrapport.

GEGEVENS ACADEMIE MENS EN MAATSCHAPPIJ	
Naam Organisatie + afdeling	Saxion, Academie Mens en Maatschappij
Eindverantwoordelijke onderzoek	Karin Kremer-Baars
Onderzoeksbegeleider + opleiding	Frederieke Hermesen
Adres	M.H. Tromplaan 28

Postcode/woonplaats	Postbus 70.000/7513 AB Enschede
Telefoonnummer	053-4871111
Email	info@saxion.nl
GEGEVENS ONDERZOEK	
Onderwerp en achtergrondschets	Preventie scheidingsproblematiek
Doelstelling/vraagstelling	In kaart brengen meest effectieve instrumenten ter preventie van scheidingsproblematiek.
Projectomschrijving	Bachelorrapport
Werkwijze	Kleinschalig kwalitatief inventariserend onderzoek
Middelen (bijv. financiën, overlegtijd)	Lily en Lianne hebben bij Stimenz Apeldoorn een werkplek, waar ze flexibel gebruik van kunnen maken. Verder is er mail en bel contact.
Tijdsfasering (start-, loop- eindtijd)	Start: augustus 2017
Let op: dit mag maximaal zeven maanden in totaal beslaan.	Loopijd: 6 maanden Eind: januari/februari 2018
Beoogde tussenproducten	Plan van aanpak Interviewvragen
Producten ter beschikking	Bachelorrapport
Geheimhoudingsplicht (bijv. privacy)	Werken vanuit de Beroepscode

OVERIGE AFSPRAKEN / CONDITIES:

Het onderzoeksplan is gelezen en geaccordeerd door de opdrachtgever.

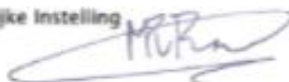
- Het bachelorrapport mag worden ingevoerd op Blackboard ter beoordeling.
- Het bachelorrapport mag op post-it worden gepubliceerd ter inzage voor andere studenten van het Saxion.

VOOR AKKOORD

- Handtekening Eindverantwoordelijke Opleiding
- Handtekening Eindverantwoordelijke Instelling
- Handtekening Student(en)

Datum en Plaats
2 Oktober 2017, Apeldoorn

Bijlage F: Evaluatielijst

Bijlage G: Labelschema

Praktijkdeelvraag 1: Waarom is er gekozen voor het instrument en wat is het doel van het instrument?

Bron	Fragment	Sublabel	Hoofdlabel
1	Het scheidingsspreekuur is een spreekuur voor mensen die overwegen te gaan scheiden, gescheiden zijn of al lang geleden gescheiden zijn. En vragen hebben daarover.	Doel is vragen omtrent scheiding beantwoorden	Vragen omtrent scheiding
6	Het spreekuur is bedoeld voor iedereen die een vraag heeft over scheiding of over relatie. Het doel is het voorkomen van problematische scheidingen.	Vragen over scheiding, relatie beantwoorden, problematische scheidingen voorkomen	Communicatie
3.1	Ouderschap Blijft is een module gericht om ouders in vechtscheiding te helpen om rondom de kinderen weer communicatie te hebben en afspraken te maken.	Communicatie en afspraken maken	
3.2	Doelstelling van Kinderen uit de Knel is dat aan het eind van het traject ouders en kinderen elkaar presenteren wat zij wensen voor de toekomst.	Presenteren wat ouders en kinderen elkaar wensen voor de toekomst	
14.1	Het doel van de pilot is dat mensen die besloten hebben om uit elkaar te gaan dat op een goede en fatsoenlijke manier doen.	Op een goede en fatsoenlijke manier uit elkaar gaan	
10	Dat mensen proberen compromissen te sluiten, of samen tot oplossingen komen. Zeker wanneer er kinderen in het spel zijn	Het maken van oplossingen of sluiten van compromissen	
8.1	ZON is gericht om weer ontspanning te krijgen en hierdoor gaan mensen zelf oplossingen bedenken en in beweging komen.	Ontspanning en hierdoor oplossingen bedenken	Belang kind
8.2	In echtscheiding is er sprake van stress, spanning en onbegrip. Het werkt goed om eerst te gaan kijken wat er is gebeurd, wie je bent, wat je beweegt en hoe dit kan worden veranderd.	Werken vanuit de individu	
12	Het doel van All in the Family is het ouderschap opnieuw vormgeven na de scheiding. Ouders hebben na vijf gesprekken een ouderschapsplan	Het ouderschap opnieuw vormgeven na scheiding	

	klaar waarmee ze samen verder kunnen.		
14.2	Bram is een maatregel opgelegd door de kinderrechter om een goed functionerend ouderschapsplan op te stellen.	Goed functionerend ouderschapsplan opstellen	
7	Heel kort door de bocht, kinderen uit de knel halen. Ze lopen schade op wanneer ouders elkaar blijven bestrijden.	De kinderen uit de knel halen	
5	Het doel van kinderen uit de knel is het verminderen van de triggers. Dat demoniseren en dat je patronen gaat veranderen.	Het verminderen van triggers en het aanpassen van patronen	
2	Er wordt meer naar het geheel gekeken bij het project goed uit elkaar. Niet naar de persoon op zich. Dat zorgt ervoor dat mensen zo goed mogelijk uit elkaar kunnen gaan.	Er wordt naar het hele geheel gekeken i.p.v. naar de individu	
13	Het doel van Kies is het voorkomen dat kinderen later last hebben van de scheiding en het verwerken van de scheiding.	Voorkomen dat kinderen last hebben van de scheiding, verwerken van de scheiding	Belang kind Preventief
11	Zandkastelen wil kinderen in scheidingssituaties een vroegtijdige start laten maken met de verwerking van een scheiding	Vroegtijdig verwerken van een scheiding	
15	Het uiteindelijk doel is om mensen zelf de verantwoordelijkheid te geven voor hun gezondheid en die van de baby. En uiteindelijk hoop je natuurlijk ook dat die echtscheidingen minder gaan worden, omdat mensen gewend zijn om erover te praten	Verantwoordelijkheid voor de gezondheid	
4	Kinderen helpen bij de verwerking van de scheiding. Ze een plek geven waar ze erover kunnen praten	Helpen bij de verwerking van de scheiding	
9.1	Mediation zorgt voor het leggen van het fundament voor een nieuw gezin. Het tot een succes brengen	Leggen van het fundament	
16	Vanuit het platform Jeugd richten wij ons op de hele vroege preventie	Hele vroege preventie	Preventief
9.2	Toegankelijk aanbod in geval van scheiding, binnen de achterhoek. Het in kaart brengen van het aanbod	Aanbod in kaart brengen	

Praktijkdeelvraag 2: Wat zijn de resultaten van het instrument?

Bron	Fragment	Sublabel	Hoofdlabe
1.1	Het is niet zozeer dat wij meten wat eruit komt. Mensen kunnen anoniem komen. Wij houden niet bij de namen en de adressen. Het is ook niet dat wij volgen, ze moeten vrijblijvend kunnen komen.	Vrijblijvend Bijhouden aantal mensen Welke vragen	Geen resultaten
1.2	Wat we wel bijhouden is hoeveel mensen er komen op het spreekuur en met welke vragen zij komen.	Vrijblijvend Bijhouden aantal mensen Welke vragen	
6.1	Ja ik had geturfd. We hebben twintig mensen op gesprek gehad. We hebben er gemiddeld vier in de maand nu.	Geturfd Verwijzing, kinderen. Welke vragen/thema's Advies	
6.2	Je gaat van de wijk uit. Door wie ben je doorverwezen, zijn er kinderen bij betrokken. Waar gaan de vragen over, wat zijn de thema's waar de mensen voor komen en wat is ons advies geweest.	Geturfd Verwijzing, kinderen. Welke vragen/thema's Advies	
14	Wij gaan bijhouden hoeveel mensen er komen, waar ze vandaan komen en hoeveel mensen er tevreden zijn.	Aantal mensen Woonplaats Tevredenheid	
16.1	Het is lastig om resultaten te meten op het moment dat je te maken hebt met preventie.	Begint te lopen	
16.2	Het begint nu echt goed te lopen en de werkgroepen zijn nu aan het draaien.	Begint te lopen	
9	Het is nog maar pril. Gemeentes zijn betrokken maar die hebben altijd te maken met politiek	Gemeentes zijn betrokken, maar het is pril	
4	Ik vind dat lastig te meten. Je hebt geen idee wat er van ze is geworden. Omdat het zo kortdurend is	Moeilijk te meten, is kortdurend	
2	Er zijn nog geen resultaten bekend, het is een heel nieuw programma. Wel tussen door evalueren onder de collega's	Het is een nieuw programma waar nog niks over bekend is	
8	Het begint nu een beetje te lopen. Er komen nu ook wat aanmeldingen. We	Begint te lopen	

	hebben een traject dat al wat langer loopt.		
13	Ik heb een registratieprogramma, dat hou ik wel bij. Dan geef ik ook aan waar we het over hebben gehad en wat opvalt.	Registratie Programma Thema's Opvallende dingen	
3	We zien dat een derde goed gaat, die komen er stukken beter uit. Een derde is wat verbeterd maar er is nog het een en ander nodig. En er is een derde die verslechterd of niks heeft geleerd.	Een derde goed, een derde verbeterd, een derde verslechterd	Wel resultaten
7	Er is afgelopen maart een presentatie gedaan door de VU. Er is een groot onderzoek geweest. 1/3 heeft er baat bij, 1/3 merkt geen verschil en de andere 1/3 heeft het geen nut	1/3 positief, 1/3 weinig verandering, 1/3 hopeloos	
5	Volgens mij zijn ze nu bezig met een follow-up onderzoek. Want het is ook een erkende interventie	Er wordt onderzoek naar gedaan, erkende interventie	
12	Het slagingspercentage hier is heel hoog. Het is geslaagd als mensen daadwerkelijk een streep onder het verleden hebben kunnen zetten en goed samen de toekomst in zijn gegaan.	Hoog slagingspercentage	Weinig resultaten
11	Resultaten zijn best summier. Het is wel bewezen dat kinderen die meedoen een betere verwerking hebben. Maar vooral in Amerika	Bewezen in Amerika	
15	Bij Centering Parenting zijn nog geen onderzoeken gedaan. Je ziet wel dat er een netwerk opgebouwd wordt, maar dat is nog niet bewezen	Geen resultaten bekend over Centering Parenting	
10	Er zijn tabellen van, maar daar weet ik zo niet veel van. het is altijd een politiek gebeuren.	Er zijn wel resultaten bekend	

Praktijkdeelvraag 3: Wat zijn de bevindingen van de professionals, die werken met het instrument?

Bron	Fragment	Sublabel	Hoofdlabe
3.1	Het geeft iedere keer wel wat spanning als je die groep inloopt.	Spanning	Heftig, Positief
3.2	Het kan je als hulpverlener redelijk aanvlagen. Als je veel met geweld, dreiging, scheldpartijen, onveiligheid te maken hebt doet dat ook iets met	Onveiligheid	

	jezelf.		
12.1	Het is heel wisselend. Ik heb weleens het bijltje erbij neer willen gooien, kon ik het niet meer aan.	Wisselend Het niet meer aankunnen	
12.2	Ik vind het mooi omdat er succeservaringen tegenover staan en mensen zeggen dat dit het verschil maakt.	Mooi Succeservaringen Het verschil maken	
12.3	Afgelopen tien jaar heb ik zelf kunnen groeien in wat ik nu bied, allemaal vanuit mijn eigen motivatie, inspiratie, visie, kennis en ervaring.	Eigen visie	
7	Ik vind het een geweldig goede training. Het is een pittige training om te doen, maar met meer ervaring gaat het beter	Heftige training, maar wel positief	
4.1	Het bied de kinderen iets. Maar het is afhankelijk hoe het kind er mee om gaat, ook omdat het zo kortdurend is.	Wordt goed ontvangen, maar soms te kort	Inspelen op de situatie, Positief
4.2	Het is veel meer gericht op het integreren van wat vraagt die persoon in zijn begeleidingsreeks of haar begeleidingstraject en hoe kan ik het Zandkastelenproject daarin meefietsen.	Integreren	
13	Ik vind Kies een heel fijn, prettig programma. Op een speelse manier, maar je kunt wel van het probleem komen. Ik vind het heel prettig, mooie werkbladen en hulpmiddelen. Ik vind wel dat je per kind moet bekijken wat hij nodig heeft.	Fijn programma Prettig, mooie werkbladen	
11	Ik vind het een heel mooi programma, ik zie dat kinderen baat hebben bij het groepsgebeuren. En mooi dat het zo preventief is.	Preventieve werking in een groep	
1	Ik vind het prima. Ik ben heel blij dat we het hebben kunnen starten. Ik had al heel lang de wens op het zo op te zetten. Ik denk dat wij een tamelijk compleet pakket aanbieden.	Prima Blij te starten Lang de wens Compleet pakket	Positief
6.1	Ik vind het heel leuk om te doen. Ik vind het ook zinvol. Ik denk dat het echt wel effect heeft.	Leuk Zinvol	
6.2	Ik vind het erg leuk. Ik vind het mooi dat naast de mensen, die zelf in de	Leuk Professionals bereiken	

	situatie zitten, de professionals ons ook kunnen vinden en bereiken.	ons	
8.1	Het grote voordeel is dat wij ZZP'er zijn en wij minimaal aan protocollen en wij doen minimaal aan verslaglegging en verantwoording afleggen.	Vrijheid	
8.2	De manier waarop wij werken is vanuit onze eigen visie. Wij merken dat wij daardoor aansluiting krijgen met de mensen die wij begeleiden.	Eigen visie Aansluiting	
14.1	Ik vind het fantastisch, ik vind het heel erg leuk.	Fantastisch Leuk	
14.2	Het is heel complex en het geeft veel voldoening als je daar toch iets in kan doen. Als je daar iets in kan veranderen dan vergroot dat zeer de levensvreugde van alle partijen.	Voldoening	
16	Ik vind het vooral mooi dat het en gemeente overstijgend en organisatie overstijgend is.	Mooi	
9	Ik vind het leuk om te doen, omdat het bouwen is en niet afbreken.	Leuk	
15	Ik vind het een ontzettend leuke werkvorm, het is fijn dat ouders met elkaar kunnen delen. En het is een prettige rol om daarin te begeleiden	Ontzetten leuke werkvorm, de begeleiding ervan	
10	Ik denk dat het heel erg in opkomst is. en ik vind het een goede manier, om te voorkomen dat er een procedure wordt gestart	Erg in opkomst, positief over de Mediation	
5	Ik vind het een geweldig programma, wanneer we merken dat er sprake is van echtscheiding proberen we al deze richting op te gaan	Geweldig programma, ouders worden al snel gestimuleerd	
2	Het is best nieuw, het wordt een beetje een ander manier van werken. Ook door de transitie, maar ik denk wel dat dat positief is	Het is best nieuws, maar wel positief	

Naast deze onderwerpen vielen twee onderwerpen op, die aansluiten bij deze praktijkdeelvragen. De onderwerpen gaan over de bevindingen van de cliënten, dit sluit aan bij de resultaten van het instrument. Het tweede onderwerp zijn de verbeterpunten, die de professionals die werken met het instrument benoemden.

Bevindingen van de cliënten

Bron	Fragment	Sublabel	Hoofdlabel
1	Mensen hebben het idee dat ze weer vooruit kunnen kijken, zijn opgelucht dat er een oplossing is met waar ze mee zaten, ze voelen zich ook niet meer zo alleen staan.	Vooruitkijken Opgelucht Oplossing	Opgelucht, Positief
6	Mensen komen met regelmaat gespannen binnen en zenuwachtig en gaan over het algemeen opgelucht weer weg.	Opgelucht	
3	Het is heel confronterend, sommigen trekken dat niet, voelen zich beschuldigd door andere ouders.	Confronterend	Confronterend, Positief
11	Het word positief ontvangen. Soms heel emotioneel en confronterend, maar wel mooi	Positief ontvangen door ouders	
14	We moeten niet vergeten hoe intensief het voor veel mensen is. Met stenen in je maag, je moet weer naar dat gesprek toe.	Intensief	
12	De kinderen vinden het zo heerlijk dat ze een neutrale plek hebben waar ze hun ei kwijt kunnen. En merken ouders ook wel dat die kinderen daarvan opknappen, dat ze mondiger worden, steviger in hun schoenen staan, beter kunnen aangeven wat ze wel of niet prettig vinden.	Neutrale plek	Neutrale plek, Positief
13	Kinderen vinden het heel fijn, geven aan dat ze het fijn vinden dat ze een plek hebben waar ze gewoon dingen kunnen vertellen, zonder daarbij rekening te moeten houden met de andere ouder.	Neutrale plek	
5	Je ziet kinderen weer opbloeien, meer ontspannen worden. Maar ook wel dat ze opnieuw getraumatiseerd worden wanneer het niet lukt	Zowel positief als negatief effect, het wordt vaak wel goed ontvangen	Gemende gevoelens, Positief
7	De ene ouder heeft er wat aan gehad en de ander niet. De meningen zijn heel verschillend. Het is per situatie afhankelijk	Verschillende uitkomsten, ene wel positief ander wat minder	
9	Over het algemeen heel positief. Soms zitten ze in een andere fase van het rouwproces. Dan kan dat nog wel eens verschillen	Andere fases in rouwproces, maar wel positief	
11	Het word positief ontvangen. Soms	Positief ontvangen	

	heel emotioneel en confronterend, maar wel mooi	door ouders	
10	Ik doe een tevredenheidsonderzoek, vaak wel positief. Maar dat hangt af van de situatie, soms is de vragen lijst te moeilijk	Vaak positief ontvangen, soms snappen mensen de lijst niet helemaal	
2	Er wordt heel positief op gereageerd, mensen mogen alleen meedoen als beide partners willen. Dus er moet wel motivatie zijn	Er wordt positief op gereageerd, beide ouders moeten in stemmen	Positief
4	Ik vind het mooi dat het zo kort en krachtig is. ik heb niet vaak in groepen gewerkt, maar individueel werkt het ook	Mooi dat het kort en effectief is	
8	Wat wij vaak terug horen is jullie luisteren echt. Het is informeel en dat vinden wij prettig. Jullie oordelen niet.	Luisterend oor Informeel Geen oordeel	
15	Ouders vinden het alleen maar leuk fijn en prettig	Wordt als heel erg prettig ervaren	
16	-	-	-

Verbeterpunten van het instrument

Bron	Fragment	Sublabel	Hoofdlabe
2	Nog meer onder de aandacht brengen, het warm houden	Er mag nog meer naamsbekendheid komen	Naamsbekendheid
11	Ik zou wel graag wat meer naamsbekendheid willen zien, dat mag wat meer worden. Ik draai de groep twee keer per jaar, omdat ik de groepen niet goed samengesteld krijg. Ik ligt misschien wel aan mijzelf, ik ben niet zo van de marketing.	Het mag meer bekend worden	
3	Het zou mooi zijn dat je wat meer samenwerking gaat zoeken met de GGZ, waardoor je ouders iets kun aanbieden in het kader van mogelijke traumaverwerking als het over huiselijk geweld gaat	Samenwerking GGZ	
4	Het heeft veel aanknopingspunten die je goed kan gebruiken, ik zou het niet als strakke lijnen gebruiken	Veel goede aanknopingspunten	Doorontwikkelen
5	We merken dat het doorontwikkelen blijft. De kind groep gaf bijvoorbeeld weinig structuur. Ook wat meer de kinderen erbij betrekken	Het blijft doorontwikkelen, we willen ook meer de kinderen erbij	

10	Er zijn altijd verbeterpunten, je blijft doorleren. We zijn ook verplicht ons bij te blijven scholen.	betrekken	
12	Ik heb elke dag of week wel dat ga ik de volgende keer anders doen of dat ga ik de volgende keer erbij doen of waarom heb ik dat vergeten. Je blijft voortdurend bezig met innoveren.	Innoveren	
6	Ik zou het interessant vinden om ervaringsdeskundigen uit te nodigen. Zij kunnen ons wellicht voeden zodat wij ons werk nog beter kunnen doen voor de mensen die nog komen.	Inzetten ervaringsdeskundigen	
15	De partners er nog meer in betrekken, maar daar wordt al aan gewerkt	Partners betrekken bij het proces	
13	Ik zou het mooi vinden als er een totaalprogramma komt. Een traject voor ouders en een traject voor kinderen om te voorkomen dat vechtscheidingen helemaal uit de hand lopen.	Totaalprogramma voor kinderen en ouders	
16	Kijkend naar echt specifiek aanbod voor kinderen, ondersteuning aan kinderen, dan zou ik daar wel wat meer in willen zien. Het zou mooi zijn als we dat vanuit preventie platform omarmen en weg kunnen zetten.	Ondersteuningsaanbod voor kinderen	Preventief
14	Ik zou ernaar toe willen dat het moment dat mensen moeilijk in hun relatie zitten dat ze zich gaan melden.	Al melden wanneer mensen moeilijk in hun relatie zitten	
3	Op het gebied van financiering moet er beter gekeken worden, dat je een hogere inzet aan personeel moet doen binnen deze module.	Hogere inzet personeel	
8.1	We hebben door schade en schande geleerd dat we eerste de beschikking, de betaling geregeld moeten hebben.	Beschikking regelen voor de hulpverlening start	
8.2	Het opschrijven van dingen en terugkijken, daar moeten wij echt wel momenten voor inplannen, dat schiet er weleens bij in.	Verslaglegging	
9	Met name de financiering. Soms kan je een subsidie krijgen, maar vaak ook niet.	Soms wel een subsidie, maar vaak niet	

Bijlage H: Geïnterviewde organisaties

1. Kwadraad-voorhout
2. Wijkkracht-Hengelo
3. Lindenhout-Apeldoorn
4. Buitenplaats-Dalfsen
5. Riemove-Lochem
6. Buurtplein-Gaanderen
7. Jarabee-Hengelo
8. ZON-Driebergen
9. Mediation groep Oost-Nederland-Laren
10. Meekes Mediation-Hengelo
11. OPWS-Rotterdam
12. All in the Family-Lochem
13. Aventurijn-Apeldoorn
14. Maatschappelijk werk Noord-West Twente-Vriezenveen
15. Sovee-Amersfoort
16. Gemeente Berkelland-Winterswijk